

KAMBIYO SENETLERİNDE YETKİSİZ TEMSİL VE TEMSİL YETKİSİNİN KÖTÜYE KULLANILMASI SORUNLARI

Muhammed SULU*

ÖZET

Kredi, teminat ve ödeme araçları olan kambyo senetleri bakımından tedavül sözleşmesinin temsilci aracılığı ile yapılması mümkündür. Bu imkân bir taraftan hayatı kolaylaştırırken, diğer taraftan yetkisiz temsil ve temsil yetkisinin kötüye kullanılması hallerinde olduğu gibi çeşitli hukuki problemlere sebebiyet vermektedir. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bu iki durumun nitelendirmesini yapabilmek için öncelikle kambyo hukukundaki temsil kurumuna ilişkin incelemelerin yapılması gereklidir. Akabinde kambyo senetlerinde yetkisiz temsil ve temsil yetkisinin kötüye kullanılması halleri, temsilcinin yetkisiz olduğu döneme dair “geçmiş tarihli” imza atmasının akıbeti ve temsilcinin yetkisiz olsa dahi tacir yardımcısı olduğu durumlarda yardımcı kişinin fiilinden sorumluluk bağlamında tacirin sorumluluğu çalışmada irdelenecek problemlerdendir.

Anahtar Kelimeler: Temsil, Yetkisiz Temsil, Temsil Yetkisinin Kötüye Kullanılması, Kambyo Senetleri, Yardımcı Kişilerin Fiilinden Sorumluluk

PROBLEMS OF UNAUTHORIZED REPRESENTATION AND ABUSE OF REPRESENTATION POWER IN BILLS OF EXCHANGE

ABSTRACT

In terms of bills of exchange, which are credit, collateral and payment instruments, it is possible to conclude a circulation contract through a representative. While this opportunity makes life easier, on the other hand, it causes various legal problems such as unauthorized representation and abuse of representation power. In order to be able to characterize these two situations, which are frequently encountered in practice, first of all, it is necessary to examine the representation institution in law

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı

/İSTANBUL, e-posta: msulu@29mayis.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-9634-2272

DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1095168

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 29/03/2022

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 03/06/2022

of commercial papers. Subsequently, the cases of unauthorized representation in bills of exchange and abuse of representation power, the fate of the representative's signing with "past date" regarding the period of his/her unauthorized period, and the responsibility of the merchant in the context of the liability of the assistant's act in cases where the representative is an assistant merchant even if he/she is unauthorized are among the problems that will be examined in the study.

Keywords: Representation, Unauthorized Representation, Abuse of Representation Power, Bills of Exchange, Responsibility for the Act of Assistants

GİRİŞ

Hukuk alanında doğacak bir işlemin –bazı istisnalar saklı kalmak kaydı ile- o işleme taraf olacak kişi tarafından bizzat yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Kanun koyucu; kolaylık, uzmanlık veya fiili zorunluluk gibi saiklerle mevzuatın çeşitli yerlerinde temsile ilişkin hükümler vazetmiştir. Bu hükümlerin pek çoğuna, hızın ve kolaylığın ayrı öneminin bulunduğu ticaret hayatına ilişkin mevzuatta tesadüf etmek mümkündür. Teknolojinin baş döndüren gelişimi karşısında halen ticaret hayatının vazgeçilmez unsurlarından olan kambiyo senetlerinin de sıklıkla temsilci aracılığı ile düzenlendiği müşahade edilmektedir. Kambiyo senetlerinin temsilci aracılığı ile düzenlenebilmesi bir taraftan ticaret hayatını kolaylaştırırken, diğer taraftan yetkisiz bir şekilde düzenlenen kambiyo senetleri ile piyasadaki işlem güvenliğini sarsabilmektedir.

Yetkisiz temsilcinin hukuki sorumluluğuna ilişkin Türk Ticaret Kanunu m. 678 hükmü ayrı tutulacak olursa, temsile ilişkin Türk Borçlar Kanunu'ndaki genel hükümler, kambiyo senetlerinde temsile ilişkin de uygulama alanı bulmaktadır. Bu bağlamda kambiyo senetlerinde yetkisiz temsile ilişkin bazı sorunların irdelenmesine geçmeden evvel, temsile ilişkin genel hükümlerin ve yetkisiz temsil hallerinin zikredilmesinde fayda vardır.

Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsile ilişkin uygulamada en fazla gözlemlenen durumlardan biri zaman bakımından yetkisizliğe ilişkindir. Başka bir anlatımla, temsil yetkisi hitama erdikten sonra kişilerin geçmiş tarihli kambiyo senedi düzenleyerek temsil olunanları borç altına soktukları iddialarına yargı kararlarında sıklıkla tesadüf edilmektedir. Yine bu bağlamda sahip olunan temsil yetkisinin kötüye kullanılması ile temsil olunan tarafından verilen talimata uygun davranılmaması halleri de yetkisiz temsil ile ilgili özel olarak değinilmesi gereken durumlardandır.

Çalışmada kambiyo senetlerinde yetkisiz temsile ilişkin güncel bazı sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin hukuki rejim, güncel yargı kararları, mukayeseli hukuk ve uygulama örnekleri ile irdelenmeye gayret edilecektir.

I. GENEL OLARAK TEMSİL İLİŞKİLERİ VE YETKİSİZLİK

Haksız fiillerin gerçekleştirilmesi ile nişanlanma, evlenme gibi kişiye sıkı surette bağlı hakların kullanılması veya borçlunun kişisel özelliklerinin önem arz ettiği kişisel edimler haricindeki hukuki işlemlerde temsil söz konusu olabilir. Bir kambyo senedinin düzenlenmesi de, hukuki bir sonuç doğurmayı amaçlayan ve hukuk düzeninin hukuki sonuç öngördüğü irade beyanlarından¹ olduğu için temsilci ile gerçekleştirilebilir. Temsil ilişkisini, temsil ile yapılan hukuki işlemde doğan hak ve borçların doğrudan temsil olunana ait olup olmamasına göre doğrudan veya dolaylı temsil olarak ikiye ayırmak mümkündür. Yine temsil gücünün kaynağını hareket noktası olarak kanuni temsil ve iradi temsil olmak üzere farklı bir sınıflandırmaya gidilebilir².

Kambyo senedi düzenlemek şahsa sıkı sıkıya bağlı işlemlerden olmadığından dolayı pekala temsilci aracılığı ile de yapılabilir³. TBK m. 504/3'ten temsilcinin kambyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla, kanunda hususen yetkilendirilen ticari temsilci (TBK m. 548/1) gibi kişiler bir tarafa ayrılırsa bir kişinin başkası adına kambyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi şarttır. Kambyo senetlerinin temsilci aracılığı ile düzenlenmesi hali, bir doğrudan temsil durumudur. Bu durumda, temsil ilişkisine dayanılarak kambyo senedine atılan imza sonucunda o imzanın sebep olacağı tüm hak ve borçlar doğrudan temsil olunanın bünyesinde doğar. Başka bir deyişle, kambyo senedine dayalı borç ilişkisi lehdar ile temsil olunan arasında gerçekleşir. Kuşkusuz dolaylı temsil ile bir kambyo senedi düzenlenmesi de mümkündür, fakat ekseriyetle uygulamada “temsilen”, “temsilcisi”, “vekaleten”, “yerine”, “adına” gibi ifadelerin kullanılarak kambyo senedinin tanzim edilmesi hallerinin tamamında doğrudan temsil söz konusu olur. Yargıtay da, temsil yetkisinin varlığına rağmen bu durum belirtilmeksizin kambyo senedinin imzalandığı durumlarda doğrudan temsil olunanın sorumlu olacağına karar vermiştir⁴. Kanaatimizce bu durumun çek ve bono için ayrı ayrı

¹ Hukuki işlem kavramı için bkz. Necip Kocayusufpaşaoğlu/Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt 1*, 5. Bası, Filiz Kitabevi, 2010, s. 84.

² Kambyo senetlerinde genel temsil ilişkileri hakkında Alman hukukundaki açıklamalar için bkz. Alfred Hueck/Claus-Wilhelm Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 12. Bası, 1986, § 6 II vd.

³ Çek Kanunu'nun 5. maddesinin 3. fıkrasına göre, gerçek kişiler, temsilci veya vekil aracılığı ile çek düzenleyemezler. Temsilci aracılığı ile çek düzenleyen gerçek kişilerin hukuki ve cezai sorumlulukları mevcuttur.

⁴ “...Somut olayda, dava konusu çek hesabının davalı ...'a ait Hayvancılık ve..... adına kayıtlı olduğu, davalı ... tarafından düzenlenen vekaletname uyarınca davalı ...'in dava konusu çekleri temsilci sıfatını belirtmeksizin imzaladığı, davacının da dava dışı kişiden ciro yoluyla çekleri aldığı anlaşılmaktadır. "Gerek kanuni, gerek akdi temsilci, yetkisini kullanarak senedi

değerlendirilmesi gerekir. Şöyle ki, anılan Yargıtay kararındaki gibi temsil yetkisinin varlığına rağmen temsilci sıfatı belirtilmeden imzalanan çeklerin sorumluluğunun doğrudan temsil olunan üzerinde doğması hususunda şüphe duymamak gerekir. Fakat temsilcinin temsilci sıfatını belirtmeksizin bonoyu imzalaması halinde kanaatimizce bonodan temsil olunan değil, bonoyu imzalayan temsilci sorumlu olmalıdır. Zira tedavül sözleşmesi aşamasında borçlunun kimliği lehdar bakımından önem arz eder. Bu noktada bono hamilinin güveninin korunması esas olacağından dolayı ve TBK m. 40/2 hükmündeki şartların da somut olayda bulunmamasına bağlı olarak, temsil olgusuna rağmen sıfatını belirtmeyen temsilcinin bonodan bizzat sorumlu olması gerekir.

Temsil türlerinin ikinci ayırımına gelindiğinde kambiyo senetlerinde temsil hali bazen kanuni bazen ise iradi olarak gerçekleşebilir. Şöyle ki, kambiyo senedini tanzim eden temsilcinin temsil gücünün kaynağı yalnızca temsil olunanın irade beyanından veya sözleşmeden kaynaklanıyorsa iradi temsilden söz edilir. Şayet temsil kudretinin kaynağı kanundan doğuyorsa kanuni temsilden bahsetmek gerekir. Temsil yetkisinin kapsamını, temsil gücünün kaynağı belirler⁵. Temsil kudretinin kaynağı temsil olunanın iradesinden de, kanundan da doğsa hukuken muteber bir temsil ilişkisinden söz edebilmek için temsilcinin o hukuki işlem bakımından yetkili olması lazım gelir. Uygulamada yetkisiz temsilin ortaya çıkabileceği başlıca haller şunlardır⁶: Evvela temsilciye hiçbir zaman temsil yetkisi verilmemiş veya verilen temsil yetkisi irade fesadı sebebiyle kesin hükümsüz hale gelmiş olabilir. İkinci olarak, temsilci kendisine verilen temsil yetkisinin sınırlarını konu ve miktar/meblağ bakımından aşmış veya temsil olunanın vermiş olduğu talimata başka bir kapsamda uymamış olabilir. Nitekim TTK m. 678 hükmünün son cümlesinde yetkisini aşan temsilcinin de yetkisiz temsil hükümlerine tâbi olacağından bahsedilmektedir. Yine temsilciye başta verilmiş olan temsil yetkisi daha sonra herhangi bir sebeple geri alınmış olabilir ve uygulamada da sıklıkla karşılaşıldığı gibi yetkisiz temsilci, temsil yetkisine sahip olduğu zamana ilişkin geçmiş tarihli

imzaladığı takdirde, temsil olunan borçlanmış olur. Temsilcinin, imzayı temsil durumunu belli etmek suretiyle atmış olup olmamasının, bu bakımdan farkı yoktur." (Prof. Dr. Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, sh. 404) Bu durumda, çeklerden sadece çek hesap sahibi ... sorumlu olduğundan, temsilci sıfatını belirtmeksizin çekleri imzalayan davalı ... yönünden davanın reddi gerekirken, bu davalı yönünden de davanın kabulüne karar verilmesi yerinde görülmemiş kararın bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 11 HD., 2014/11632 E., 2015/531 K., 16.01.2015 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 28.07.2021.

⁵ Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgatı*, 3. Bası, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 1991, s. 334.

⁶ Bkz. Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 720; Fikret Eren/Ünsal Dönmez, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt I*, Yetkin Yayınları, 2022, s. 1005; Mustafa Alper Gümtüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, Yetkin Yayınları, 2021, s. 412; O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V.1, 1, 2*, Bası, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 642.

kambiyo senedi tanzim edebilir. Bunların dışında, temsil yetkisinin temsil olunanın iradesi ve menfaati hilafına kötüye kullanıldığına da tesadüf etmek mümkündür. Ayrıca görünüşte başkası adına, fakat aslında kendi hesabına hareket edilen durumlarda da adına hareket edilen kişi işlemin tarafı haline gelmez ve yetkisiz temsil söz konusu olur⁷. Ezcümle, bir kimsenin gerekli yetkiye sahip olmadığı halde bir başkası adına hukuki işlem yapmasına yetkisiz temsil denir⁸.

II. ADİ BORÇ İLİŞKİLERİNDE YETKİSİZ TEMSİLİN HUKUKİ SONUÇLARI

Çalışmanın başında, yetkisiz temsilcinin hukuki sorumluluğuna ilişkin düzenleme hariç olmak üzere TBK'daki temsil hükümlerinin kambiyo senetlerinde temsil hakkında da uygulanacağından bahsedilmişti. Bu bağlamda zikretmek istediğimiz ilk husus, TBK m. 40/2 hükmüdür. Bahsi geçen kanuni düzenlemeye göre, temsilcinin, hukuki işlemi yaparken temsilci olduğunu bildirmemesi halinde, hukuki işlemin sonuçları kendisine ait olacak, ancak hukuki işlemin karşı tarafı bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukuki işlemi temsilci veya temsil olunanın biri ile yapması farksız olacak ise, hukuki işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunan üzerinde doğacaktır. Bu hallerin söz konusu olmadığı bir durumda ise yetkisiz temsil meydana gelecektir. TBK m. 46 ve devamı hükümlerine göre ise yetkisiz temsil sonucunda yapılan bir hukuki işlem askıda hükümsüzdür⁹. Temsil olunanın vereceği icazet ile işlem baştan itibaren geçerlilik kazanabilir. İcazet verme, kurucu yenilik doğuran bir hak olması hasebiyle sadece üçüncü kişiye varması gerekli tek taraflı yenilik doğurucu hukuki işlem ile kullanılır¹⁰. Bu icazet açık olabileceği gibi örtülü de olabilir. Bu bağlamda kambiyo senetlerinde temsil bakımından da geçerli olduğunu düşündüğümüz katlanma suretiyle yaratılan hukuki görünüşe dayalı temsil yetkisine ("duldungsvollmacht") ve ihmal suretiyle yaratılan hukuki görünüşe dayalı temsil yetkisine ("anscheinsvollmacht") hususen değinmek gerekir.

Özel hukuk ilişkilerinde ve bilhassa ticaret hukukunun kapsamına giren alanlarda güven olgusuna atfedilen önem çok büyüktür. Zira güvenin bulunmadığı

⁷ Cevdet Yavuz, *Türk, İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1983, s. 24.

⁸ Selahâttin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Halûk Burcuoğlu/Atilla Altop, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Bası, Filiz Kitabevi, 1993, s. 199; Antalya, s. 641; Gümüş, s. 412.

⁹ Önemle vurgulamak gerekir ki, TTK m. 678 uyarınca kambiyo senetlerinde ileride sayacağımız sebeplerle yetkisiz temsil halinde askıda hükümsüzlük hali kesinlikle söz konusu olmaz. Temsilcinin yetkili olup olmadığının veya icazetin bulunup bulunmadığının tespiti, kambiyo senedinden kimin hukuken sorumlu olacağı noktasında önem arz eder.

¹⁰ Andreas von Tuhr, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısım Cilt 1-2*, 2. Bası, Yargıtay Yayınları, 1983, s. 357; Gümüş, s. 414.

ticari ilişkilerin ve giderek piyasa döngüsünün sürdürülmesi mümkün değildir. Bu itibarla, bir kimse, başka kişiyi kendisinin temsilcisiymiş gibi davrandığını gördüğü ve bu durumu düzeltme imkanı olduğu halde düzeltmeyerek *katlanma yoluyla yarattığı* görünüşün hukuki sonuçlarına da katlanacaktır¹¹. Kocayusufpaşaoğlu'na göre, bir kerelik uygulama dahi hukuki görünüşün gerçekleşmesi için yeterlidir¹². Yargıtay da, bir şirket çalışanının bankada şirket adına uzun süreden beri yaptığı işlemlere sessiz kalınması, bankadan çektiği paraların alınıp şirket kayıtlarına geçirilmesi halinde artık yetkisizliğin ileri sürülemeyeceğini, bu durumda örtülü olarak verilmiş bir temsil yetkisinin varlığının bulunduğunu belirtmiştir¹³. Zaten aksi durumda, TMK m. 2'nin müsaade etmeyeceği, hakkın kötüye kullanılmasından bahsetmek gerekecekti. *İhmal suretiyle yaratılan* hukuki görünüşe dayalı temsil yetkisinde ise, temsil olunan kişi, ihmalci davranmayıp gereken özeni göstermiş olsaydı, yetkisiz temsil durumunu öğrenmek ve engellemek imkanına sahip olacaktıysa ihmal suretiyle yaratılan bu hukuki görünüşün sonuçlarına katlanmak zorunda tutulmaktadır¹⁴. Başka bir deyişle, gerçekte temsil yetkisi hiç bulunmasa veyahut temsil yetkisi aşılsa dahi, şartlar mevcut ise, "görünüşte temsil" kapsamında bizzat temsil olunan sorumlu olabilir¹⁵. Bu durum, hukukumuzda egemen olan güven ilkesinin doğal bir sonucudur¹⁶.

Katlanma suretiyle yaratılan hukuki görünüşe dayalı temsil yetkisinin tespitinin önemli boyutu ispat meselesine ilişkindir. Nitekim Yargıtay'a göre; *"...Davalı banka, senedi davacı şirket kaşesi ile imzalayan Selahattin'in şirket adına temsilci sıfatıyla hareket ederek başka çekler de imzaladığını, bu çeklerin davacı şirketçe kabul edilip, ödendiğini ileri sürmüştür. Yetkisiz temsilde temsil edilenin, yetkisiz temsilcinin kendi adına imza almasına ses çıkarmayarak, yetkisiz temsil imzasının sonuçlarını yüklediği durumlarda sorumluluğu vardır. Davalı banka, davacı şirketin temsil yetkisi bulunmayan Selahattin'in şirket adına keşide ettiği çekleri ödediğini ileri sürdüğüne göre, davacı şirketin, Selahattin'in yetkisiz*

¹¹ Pierre Tercier/Pascal Pichonnaz/H. Murat Develioğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 157.

¹² Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 641.

¹³ "...bu şekilde işlem yapıp, şirket yetkilisi tarafından buna ses çıkarılmamış, daha önce de bu tür işlemler yapılagelmiş ve teamül halini almışsa burada da zımni kabulün varlığı söz konusu olur ki, bu durumda da adına işlem yapılan şirketin sorumluluğunun kabulü gerekir..." Yargıtay HGK., 2011/549 E., 2011/644 K., 19.10.2011 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 04.07.2021. Benzer yönde bkz. Yargıtay 11 HD., 2018/4413 E., 2019/6044 K., 01.10.2019 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 04.07.2021.

¹⁴ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 641.

¹⁵ Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku*, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 136-137.

¹⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 207. Ayrıca bkz. İsmet Sungurbey, *Medeni Hukuk Sorunları Cilt 1*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1973, s. 90 vd.

*temsiline tahammül gösterip göstermediğinin araştırılması gerekir. Bu durumda mahkemece, davacı şirketin çekle işleyen hesabının bulunduğu bankadan Selahattin'in şirket adına keşide ettiği çeklerin ödenip ödenmediğinin sorularak, sonucuna uygun bir karar verilmelidir...*¹⁷

TTK m. 18/2 hükmü, tacire, *ticaretine ait bütün faaliyetlerde* basiretli davranma yükümlülüğü yüklemektedir¹⁸. Yetkisiz temsil durumunun öğrenilip engellenmesinde gösterilmesi gereken özen ölçütünün belirlenmesinde hayatın olağan akışı ve yetkisiz temsil olunan kişinin subjektif durumu da inceleneceğinden, ilgili özen ölçütü tacirler bakımından daha yüksek olmalıdır¹⁹. Her tacir, basiretli bir iş insanının yapması gerektiği gibi, temsilciden geçerli bir temsil belgesi istemeli ve hem bu belgeyi hem de temsilcinin kimlik belgesini incelemelidir²⁰. Bununla birlikte, yetkisiz temsilci ile işlem yapan üçüncü kişi tacirin, basiretli davranmadığı iddiası ile yetkisiz temsilden doğan tüm zarara katlanmasının beklenmesi hakkaniyete aykırıdır. Tacirin basiretli davranma yükümlülüğü, özellikle dürüstlük kuralına aykırı uygulamaları meşrulaştırma gerekçesi olarak kullanılamaz. Ancak kişinin tacir olması, TBK m. 47/1 bağlamında yetkisiz temsil durumunun bilinmesi gerektiğinin ispatı hususunda yetkisiz temsilciye kolaylık sağlar.

Sonuç itibarıyla, bir başkası adına hukuki işlem gerçekleştiren kişiye başta veya sonradan açıkça veya örtülü bir şekilde verilmiş bir temsil yetkisi yok ise, veyahut yukarıda zikrolunan katlanma yoluyla veya ihmal suretiyle yaratılan bir hukuki görünüş neticesinde temsil ilişkisinden bahsedilemiyorsa TBK m. 47 uyarınca hukuki işlem geçersiz olacak ve işlemin geçersiz olmasından doğan zararlar yetkisiz temsilciden talep edilebilecektir²¹. Kambiyo senedi dışındaki adi

¹⁷ Yargıtay 19 HD., 1992/9367 E., 1993/8158 K., 30.11.1993 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 10.07.2021. Ayrıca bkz. Yargıtay 1 HD., 2014/14859 E., 2016/3060 K., 15.03.2016 T. <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 16.05.2022. Buna mukabil düzenleyenin temsilci sıfatına sahip olmayan bir kişinin düzenlediği bazı çeklere icazet vermesinin, aynı kişi tarafından düzenlenen diğer tüm çekleri de benimsediği anlamına gelmeyeceği yönündeki karar için bkz. Yargıtay 11 HD., 2017/616 E., 2018/6326 K., 15.10.2018 T. <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 10.07.2021.

¹⁸ Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 13. Bası, Yetkin Yayınları, 2020, s. 226-227; Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Arslan Kaya/Fusun Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 269 vd.; İsmail Özgün Karaahmetoğlu, “Basiretli İş Adamı Gibi Hareket Etme Ölçüsü ve Yargıtay Uygulamasındaki Yeri”, *Legal Hukuk Dergisi*, 10(116), 2012, s. 87 vd.

¹⁹ Serap Helvacı/Bülent Karasu, “Yetkisiz Temsilcinin Hukuki Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 2018, s. 212.

²⁰ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 24. Bası, Yetkin Yayınları, 2020, s. 77.

²¹ Yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun bir *culpa in contrahendo* sorumluluğu olduğu yönünde bkz. Haluk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 13. Bası, Beta Yayıncılık, 2013, s. 111.

borç ilişkilerindeki yetkisiz temsil hallerinde hukuki işlemin varlığına duyulan güvenin boşa çıkması ve işlemin hükümsüz kalması sebeplerinden doğan zararlar yetkisiz temsilci kusursuz dahi olsa kendisinden istenebilir. İlgili hükümde dürüstlük kuralının bir yansıması olarak, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat etmesi halinde, yetkisiz temsilciden zararın giderilmesinin istenemeyeceği vurgulanmaktadır.

III. KAMBIYO SENETLERİNDE YETKİSİZ TEMSİLİN GENEL OLARAK HUKUKİ SONUÇLARI

TTK m. 678 hükmü²² ile kambiyo senetlerinde yetkisiz temsile ilişkin hukuki sonuçlar, genel hükümlerden ayrılmıştır. Kanun koyucu, kambiyo senetlerine piyasada duyulan güveni korumak ve bu senetlerin tedavül kabiliyetlerini artırmak adına yetkisiz temsilci tarafından düzenlenen kambiyo senedini geçersiz kılmamış, bizzat yetkisiz temsilcinin ilgili senetten sorumlu olduğunu hükme bağlamıştır²³. Domaniç'e göre de, kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyetini ve iyiniyetli lehtar ve hamilleri koruma amacı güden TTK m. 678 hükmü, TTK m. 677'de imzaların bağımsızlığı ilkesinin ileri bir türüdür²⁴. Bir başka görüşe göre ise, yetkisiz temsil nedeniyle hükümsüz kılınan işlem sonucunda ödenecek tazminat, kambiyo senetlerindeki ticari hıza yetiştiremeyeceğinden dolayı genel hükümlerden farklı bir düzenlemeye gidilmiştir²⁵.

Kambiyo senetlerindeki yetkisiz temsili incelemeye geçmeden önce, senedin temsilci aracılığı ile düzenlenip düzenlenmediğinin tespiti gerekir. Bu bakımdan kambiyo senedinde temsilden söz edebilmek için ya "temsilen", "temsilcisi", "vekaleten", "adına" gibi ibareler kullanmak ya da düzenleyen tüzel kişiye ait unvanın/adın üzerine imzalamak gerekmektedir²⁶. Şayet bu iki durumdan biri somut

²² Maddenin mehzazı İsviçre Borçlar Kanunu'nun 998. maddesi olup, iki metin arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

²³ Mehmet Helvacı, *Kambiyo Senetlerinde Defiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1985, s. 46; M. Fatih Arıcı, "Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından Doğan Sorumluluk", *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*, 1999, s. 22. Ticari temsil durumunda, temsil yetkisinin varlığının ve genişliğinin güvenlik için genel olarak kanunlarla belirlendiği yönünde bkz. Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 161-162.

²⁴ Yazar, kambiyo senetlerinde yetkisiz temsilcinin bizzat sorumlu olması hususunu TTK m. 108'deki yetkisiz acentenin bizzat sorumluluğuna benzetmektedir. Hayri Domaniç, *Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi IV*, Temel Yayınları, 1990, s. 116.

²⁵ Öztan, s. 75, Mehmet Özdamar/Kürşat Göktürk/Mehmet Çelebi Can/Esra Kaşak, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Adalet Yayınevi, 2020, s. 103-104.

²⁶ Abuzer Kendigelen/İsmail Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 134. İmzanın bulunmadığı, fakat düzenleyenden sadır olduğu anlaşılan kambiyo

olayda mevcut değilse, imzacının bizzat kendini borçlandırmak amacı ile senedi imzaladığı kabul edilir. TBK m. 40/2 hükmü icabı, durumdan temsil ilişkisinin varlığı anlaşılıyorsa veyahut düzenleyenin temsilci veya temsil olunandan biri olması arasında bir fark yoksa, hukuki işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olacaktır. Bu noktada senetten anlaşılmayan temsil durumunu ispat külfeti lehtara aittir²⁷.

Kambiyo senedindeki imza ile ilgili uygulamada karşılaşılan bir diğer sorun; imzanın sahteliğine yönelik iddialardan doğmaktadır. Senetteki imza, temsil olunanın veya temsilcinin imzasına benzemiyor, fakat imzanın bu kişiler tarafından atıldığı anlaşılıyorsa temsil olunanın veya duruma göre yetkisiz temsilcinin sorumluluğu doğmuş olur. Bu halde, imzanın düzenleyen tarafından atıldığının tanıkla ispat edilebileceği savunulmaktadır²⁸.

Police, bono veya çeki bir başkası adına düzenleme yetkisi bulunmamasına rağmen imzalayan kişi, TTK m. 678'e göre o kambiyo senedinden bizzat sorumlu olur ve senedi ödediği takdirde "temsil olunduğu kabul edilen kişinin" sahip olacağı hakları iktisap eder. Bu bağlamda sadece düzenleyen adına değil, yetkisiz olarak ciranta, avalistler, araya giren veyahut kabul eden adına kambiyo senedine imza koyanlar da bu hükme tâbi olmaktadır²⁹. Herhangi bir sıfatla senede imza atan yetkisiz temsilci senet borcunu ödedikten sonra kendinden önce gelen diğer borçlulara başvurup senet bedelini ödemelerini isteyebilir³⁰. Kanun koyucu, TTK m. 678 hükmü ile bir nevi halefiyet durumu öngörmüştür. Bu itibarla yetkisiz temsilci halef sıfatıyla diğer borçlulara başvurduğunda ilgili kişiler, temsil olunana sahip oldukları tüm def'ileri yetkisiz temsilciye karşı da kullanabileceklerdir³¹. Bunun yanında yetkisiz temsilcinin, kambiyo senedinin ödenmemesi dolayısıyla yetkisiz şekilde temsil olunanın kendisini sorumluluktan kurtaran kayıtlardan yararlanamayacağı belirtilmektedir³².

senedi metninin yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Domaniç, *Şerh IV*, s. 475.

²⁷ Yargıtay 11 HD., 2017/9294 E., 2018/846 K., 06.02.2018 T.
<<https://karararama.yargitay.gov.tr/>>, Erişim Tarihi 10.07.2021.

²⁸ Yargıtay 11 HD., 1986/3836 E., 1986/4830 K., 29.09.1986 T. (Sami Karahan/Zekeriyya Arı/Hayri Bozgeyik/Tahir Saraç/Mücahit Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Bası, Mimoza Yayınları, s. 189.

²⁹ Reha Poroy/ Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 134.

³⁰ Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 105.

³¹ Ersin Çamoğlu, *Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri*, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 39.

³² Ali Bozer/Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021, s. 213.

TTK m. 678'e ilişkin bir diğer sorun, ilgili hükmün son cümlesindeki ifadeden kaynaklanmaktadır. Hükümde yetkisiz temsilcinin kambiyo senedinden bizzat sorumlu olduğu belirtildikten sonra, yetkisini aşan temsilci hakkındaki hükmün de böyle olduğu düzenlenmiştir. Buradaki yetki aşımından maksat, yetkinin kambiyo senedinin miktarı bakımından aşılmasıdır. Bir diğer ihtimal olan konu bakımından yetkinin aşıldığı her durumda yetkisiz temsilcinin kambiyo senedinin tamamından bizzat sorumlu olacağı hususunda bir tereddüt yoktur³³. Örneğin, 100.000 TL'ye kadar verilmiş bir temsil yetkisini aşarak 150.000 TL bedelinde bir kambiyo senedi tanzim eden bir temsilcinin yetkinin aşıldığı 50.000 TL'lik kısımdan bizzat ve tek başına sorumlu olduğu hususunda şüphe yoktur. Bunun yanında, temsilcinin yetkili olduğu 100.000 TL'lik kısım bakımından temsil olunanın ve temsilcinin sorumlulukları hakkında doktrinde görüş farklılıkları mevcuttur. Metnin lafzi yorumunu önemseyen ilk görüşe göre, yetkisini aşan temsilci kambiyo senedindeki bedelin tamamından sorumlu olmalıdır³⁴. Bir diğer görüşe göre, temsilci ve temsil olunan yetki sınırına kadar müteselsilen, yetkinin aşıldığı kısım bakımından ise yalnızca temsilci kambiyo senedinden sorumlu olmalıdır³⁵. Katıldığımız ve hükmün amaçsal yorumunu önemseyen son görüşe göre ise, temsil olunan kişi verdiği temsil yetkisinin sınırına kadar, yetkisini aşan temsilci ise yetkisini aştığı miktar bakımından bizzat sorumlu olmalıdır³⁶. Kanaatimizce belirli bir miktara kadar temsil yetkisi vermiş kişilerin belirtilen sınıra kadar sorumluluğunun kabul edilmemesi hakkaniyete uygun değildir. Yine verilen temsil yetkisi sınırını aşan temsilcinin, temsil sınırına kadar tek başına veya temsil olunan ile müteselsilen sorumlu olması da hakkaniyete aykırıdır. Zira temsilcinin yetkisizliği, kendisine verilen temsil yetkisini aştığı kısma dairdir. Ayrıca kuşkusuz bir kambiyo senedinin bölünmesi mümkün değildir, ancak kambiyo senedindeki borçluların sorumlu olacakları bedeller farklı olabilir. Nitekim Kanun koyucu çeşitli hükümlerde kısmi kabul, kısmi aval ve kısmi ödemeyi kabul ederek düzenlemiştir.

³³ Arıcı, s. 15; Şafak Narbay/Şengül Al Kılıç, "Yargıtay 11'inci Hukuk Dairesi'nin 23.01.2017 Tarih ve 2017/38 Esas, 2017/444 Karar Sayılı Kararı Çerçevesinde Şirketin Yetkili Temsilcisi Aracılığıyla Düzenlenen Bonolarda Asıl Borçlu Sıfatının Belirlenmesi Üzerine Düşünceler", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78 (1), 2020, s. 207.

³⁴ Arıcı, s. 15.

³⁵ Halil Arslanlı, *Ticari Senetler Dersleri*, 3. Baskı, Üniversite Kitabevi, 1954, s. 69-70.

³⁶ Helvacı, *Defiler*, s. 47; Narbay/Al Kılıç, s. 207; Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku Dersleri II Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, 3. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1970, s. 49-50 ve 109; Oğuz İmregün, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Filiz Kitabevi, 2003, s. 51; Ayfer Kutlu Sungurbey, *Yetkisiz Temsil Özellikle Culpa In Contrahendo ve Olumsuz Zarar*, Yasa Yayınları, 1988, s. 197; M. Murat İnceoğlu, *Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil*, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 447; Arıcı, s. 11-20; Serdar Acar, "Kambiyo Senetlerinde Temsil Yetkisindeki Sakatlıklar ve Sonuçları", *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 2006, s. 33.

Bunlara ilaveten, TTK m. 678'in ihdas edilme amacı kambyo senedinin meşru hamilini korumaktır. Yetkisiz temsilcinin yetkisini aştığı, temsil olunanın da yetki verdiği kısımla bizzat sorumlu olmaları bu amacı gerçekleştirmeye uygundur. Bunun dışında yetkisiz temsilcinin sorumluluğunu genişletmenin veya temsil olunanın sorumluluğunu daraltmanın kuramsal veya pratik bir izahının olmadığı kanaatindeyiz. Mülga TK m. 590'da yetkisini aşan temsilcinin sorumluluğuna ilişkin muğlak ifadenin TTK m. 678'e aynen alınması, mülga kanun döneminde yapılan tartışmaların sürmesine sebebiyet vermiştir. Kanaatimizce maddenin son cümlesi; "Yetkisini aşan temsilci için, yetkisini aştığı kısım için de hüküm böyledir." şeklinde olmalıydı.

Yetkisiz temsil olunan kişinin kambyo senedinin kendisini bağlamadığına ilişkin def'i, senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin bir isnat def'i olması hasebiyle, yetkisiz temsil olunan kişiye başvuran iyiniyetli olsun veya olmasın herkese karşı mutlak olarak ileri sürülebilir³⁷. Zira yetkisiz temsil olunan kişinin hukuki korunma ihtiyacı, bu durumda üçüncü kişilerden daha fazladır. Kuşkusuz, yetkisiz temsil olunan kişi, açık veya örtülü bir şekilde işleme icazet vermiş olabilir. Yine, bazı durumlarda yetkisiz temsilin varlığını ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması olarak mütalaa edilebilir. Bu hususta kayda değer bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına göre, *"kambyo senedi şirket adına yetkili olmayan kişi tarafından düzenlendiğinde, şirket yetkilisinin bu işlemi kabul etmesi halinde 388.maddedeki koşullar artık aranmaz; bu şekilde işlem yapıp, şirket yetkilisi tarafından buna ses çıkarılmamış, daha önce de bu tür işlemler yapılagelmiş ve teamül halini almışsa burada da zımnî kabûlin varlığı söz konusu olur ki, bu durumda da adına işlem yapılan şirketin sorumluluğunun kabûlü gerekir."*³⁸ Yetkisiz temsil def'ini ileri sürmek zorunluluk değil, bir külfettir. Dolayısıyla bu def'iyi ileri sürmeyen kişi, bu durumun sonuçlarına katlanır.

Yetkisiz temsilcilerin uygulamada önemli bir çoğunluğu tüzel kişiler adına kambyo senetlerine imza atmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca organlar, tüzel kişinin iradesini dış dünyaya duyurur ve hukuki işlemleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar. Tüzel kişinin yönetim ve temsil organları; derneklerde yönetim kurulu (TMK m. 85), vakıflarda yönetim organı (TMK m. 109), kollektif şirketlerde ortaklardan her biri (TTK m. 218 vd.), komandit şirketlerde komandite ortaklardan her biri (TTK m. 318), limited şirketlerde müdürler (TTK m. 623), anonim şirketlerde ve kooperatiflerde ise yönetim kuruludur (TTK m. 370, KoopK m. 55). Bu sayılan organlar, deyim yerinde ise tüzel

³⁷ Ersin Çamoğlu, "Kambyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 35(3), 2019, s. 12; Kendigelen/Kırca, s. 98-99.

³⁸ Yargıtay HGK., 2011/549 E., 2011/644 K., 19.10.2011 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 04.08.2021.

kişinin elleri olduğundan dolayı kambiyo senedini tanzim eden örneğin müdürün temsilci olmadığı, bizzatıhi tüzel kişinin kendisi olduğu savunulmaktadır³⁹. Kanaatimizce bu düşüncenin bazı sakıncaları bulunmaktadır. Şöyle ki, özellikle sermaye şirketlerinin temsili hususunda şirketin yönetiminden daha farklı bir usul benimsenmiştir. Örneğin, TTK m. 370/1 hükmüne göre, *esas sözleşmede aksi öngörülmemiş veya yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa temsil yetkisi çift imza ile kullanılmak üzere yönetim kuruluna aittir*. Dikkat edilirse burada, anonim şirketi temsil etmek için yönetim kurulunun birlikte hareket etmesine gerek yoktur. Zira hep birlikte hareket, ticari hayatta işleri ciddi anlamda yavaşlatabilir⁴⁰. Yönetim kurulundaki iki üyenin veya yetki devri yapıldıysa ilgili iki kişinin imzası ile anonim şirket temsil olunabilir⁴¹. Nitekim matbu bonoların üzerinde iki imzalı yer bulunmasının sebeplerinden biri budur⁴². Tüzel kişilerin organları aracılığı ile temsil edilmesi bir anlamda kanuni temsil mahiyetindedir. Temsile ilişkin genel hükümler, tüzel kişilerin yönetim organlarının gerçekleştirdikleri temsil işlemleri bakımından, niteliğe uygun düştüğü ölçüde kıyas yolu ile uygulanabilir⁴³. Şirket esas sözleşmesinde tek imza ile temsile ilişkin kanun hükmünden ayrılan bir düzenleme veya yetkili organın kararı bulunmamasına rağmen, yönetim kurulu üyelerinden birinin senede imza atması halinde ise bizzat imzacı yönetim kurulu üyesi senetten sorumlu olacaktır⁴⁴. Ayrıca tek imza kuralı varken alışkanlıkla iki imza atılması durumunda da şirket unvanı/kaşesi dışında atılan ikinci imza, TTK m. 701/3'e göre aval şerhi olarak kabul edilmektedir⁴⁵. Bu minvalde, matbu senet metinlerindeki iki imzalı yere birden imza atılması neticesinde, temsilcinin bu yönde hiçbir iradesi olmamasına rağmen avalist olarak nitelendikleri ve bu durumun da uygulamada çok sayıda ihtilafa sebebiyet verdiği görülmektedir⁴⁶. Kanaatimizce kambiyo senedi

³⁹ Birçokları yerine bkz. Narbay/Al Kılıç, s. 203 vd.

⁴⁰ Mehmet Özdamar, "6552 Sayılı Kanun ile TTK'da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(3-4), 2014, s. 144.

⁴¹ Hentüz tescil edilmemiş bir ön şirket bakımından bizzat temsilcinin sorumlu olacağına dair bkz. Yargıtay 12 HD., 1987/6009 E., 1987/1082 K., 02.02.1987 T. <<https://e-uyar.com/>>, Erişim Tarihi 04.08.2021.

⁴² Doktrinindeki diğer bir görüşe göre, senedin üzerindeki imzanın sahte olduğu iddia edildiği takdirde, adli tıp tarafından yapılacak imza incelemesinin daha güvenilir sonuçlar vereceğinden dolayı senede iki imza atılması şeklinde alışkanlık olmuştur. Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 98.

⁴³ Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 629.

⁴⁴ Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 166.

⁴⁵ Kendigelen/Kırca, s. 179; Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 2020.

⁴⁶ Yargıtay 19 HD., 2015/5065 E., 2016/956 K., 27.01.2016 T.; Yargıtay 19 HD., 2015/10056 E., 2016/4240 K., 08.03.2016 T.; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12 HD., 2019/1204 E., 2021/1595 K. 04.11.2021 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 04.08.2021. Her iki imzanın da şirket kaşesi üzerine atılması halinde aval olgusundan söz edilemeyeceği yönünde

üstüne damga pulu yapıştırılması zorunluluğu döneminden kalan⁴⁷, gereksiz yere iki imza atılmasına ilişkin teamülün terk edilmesi veya matbu bono metinlerinden iki imzalı yerin çıkartılması, kambiyo senetlerinde temsile ilişkin önemli miktardaki uyumsuzluğun önüne geçecektir⁴⁸.

TTK m. 372 uyarınca şirket adına imza yetkisini haiz kişilerin şirketin unvanı altında imza atmaları gerekmektedir. Uygulamada şirket kaşesi üzerine atılmayan imzaların hemen her durumda yetkisiz temsil hükümlerine tâbi tutularak bizzat temsilcinin kambiyo senedinden sorumlu olması gerektiği sonucuna varıldığı görülmektedir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, TTK m. 372 düzenlemesi, bir düzen hükmü mahiyetindedir. Karşı taraftaki üçüncü kişi temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyorsa, veyahut hukuki işlemin (kambiyo senedinin) temsilci ya da şirketten biri ile yapılması farksızsa ilgili kambiyo senedinden doğrudan doğruya şirket sorumlu olur⁴⁹.

Tüzel kişilerin temsilci aracılığı ile kambiyo senedi düzenleyebilecekleri ikinci durum, iradi temsil bağlamında ve TBK m. 40 vd. ile TTK m. 368 çerçevesinde ticari temsilci veya ticari vekil tayini ile söz konusu olabilir. Tacirin “alter ego”su olarak nitelendirilen ticari temsilcinin, kambiyo senedi tanzimine ilişkin yetkisi ortadan kaldırılamaz, ancak çift imza koşulu ile sınırlandırılabilir⁵⁰. Ticari temsilcilerin temsilen kambiyo senedi düzenlemelerine ilişkin bunun dışındaki her sınırlama, ticaret siciline tescil edilmiş olsa dahi, TBK m. 549/4 hükmü karşısında iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez⁵¹. Buna mukabil, ticari

bkz. Yargıtay HGK., 2017/268 E., 2020/729 K., 06.10.2020 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 04.08.2021. Kambiyo senedinin ön yüzüne imza atılmadan yazılan ismin aval olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22 HD., 2019/414 E., 2021/1792 K., 09.11.2021 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 04.08.2021.

⁴⁷ Aynı yönde bkz. Ebru Tüzemen Atik, *Açık Kambiyo Senetleri*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 106. Söz konusu dönemde, pulun düşme ihtimaline binaen pul dışına ikinci imzanın tedbirli bir davranış olduğu yönünde bkz. Gönen Eriş, “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunlar (I)”, *Yargıtay Dergisi*, 4(1-2), 1978, s. 179.

⁴⁸ Aval anlamında olmayan ikinci imzayı atan temsilcinin yanılma veya hile hükümlerine dayanabileceği yönündeki katıldığımız görüş için bkz. Tüzemen Atik, s. 107.

⁴⁹ Bkz. İsmail Kurca/Feyzan Hayal Şehirli Çelik/Çağlar Manavgat, *Anonim Şirketler Hukuku Cilt I*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, s. 636.

⁵⁰ Birlikte temsil yetkisinin, temsil yetkisinin kötüye kullanılması ihtimalini azaltabileceği, fakat ortaklığın birden fazla ticari temsilci atanmasını gerektirmeyecek kadar küçük ölçekli olması halinde temsil yetkisinin sınırlandırılması imkanının daha elverişli ve gerekli olduğu yönünde bkz. Esra Ceneci, “Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması Sorunsalı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 34(2), 2018, s. 108.

⁵¹ “Alacaklı şirket ortaklar kurulunun 29.01.2004 tarihli kararı ile takip dayanağı alacakları ile ilgili feragat yetkisi M. Halis Türkyılmaz'a verilmek suretiyle şirketi münferiden temsil ve ilzama yetkili Güray Karaduman'ın temsil yetkisi sınırlandırılmıştır. Birlikte temsil şartı ile temsil yetkisinin bir şube veya merkeze özel tutulması dışında kalan temsil yetkisi

temsilci hakkında tescil ve ilan edilemeyen yetki sınırlamaları, bu sınırlamaları bildiği kesin olarak ispatlanabilen, yani müspet vukufun söz konusu olduğu kişilere karşı ileri sürülebilir ve yetkisiz temsil hükümlerinin yürürlük kazanması sağlanabilir⁵². Zaten temsilcinin yetkisiz olduğunu bilen hamilin korunmaya değer hukuki bir menfaati yoktur. Hatta ticari vekilin, müvekkili adına kambyo senedi düzenleyebilmesi için vekaletnamesinde açık yetki bulunmaması halinde müvekkile karşı icra takibi yapılmasını Yargıtay, alacaklının ağır kusuru olarak değerlendirmektedir⁵³. Bununla birlikte, ticari temsilcinin temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil edilmemişse, iyi niyetli üçüncü kişilerin hukuki işleme güvenleri korunur ve şirket kayıtları dayanak gösterilerek yetkisiz temsil iddiasında bulunulamaz. Nitekim konu ile ilgili bir Yargıtay kararına göre, *"Tüzel kişi adına "çek düzenleme" yetkisi olan bir kişinin (bu kişi yönetici veya başkaları olabilecektir), bu yetkilerinin şirketin defter ve kayıtlarında yapılan araştırmada ortadan kalkmış olduğu tespit edilmesine rağmen, bu hususun ticaret sicilinde tescil ve ilan edilmemiş olması karşısında; yetkili temsilcinin (veya yöneticinin) şirketin çekini elinde bulundurarak şirket yararına iş yapmaya devam etmesi de mümkündür. Bu durumda, fiilen şirketi temsile devam eden bu kişilerin düzenlediği çeklerin karşılıksız çıkması halinde, tüzel kişi şirketin alacaklı ve iyi niyetli üçüncü kişiye karşı çekin yetkisiz kişiler tarafından düzenlendiğini ve geçersiz olduğunu ileri sürmesi imkansızdır)* Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 30.05.2016 tarihli, 2016/2413 E., 2016/15167 K. sayılı emsal kararı).⁵⁴ Görüldüğü üzere bu kararda Yargıtay, tescilli gereken olguların ticaret siciline tescilinin iyi niyeti bertaraf edici yönü ile birlikte hukuki görünüşe güven prensibini birlikte yorumlamış ve tüzel kişinin ilgili kambyo senetlerinden bizzat sorumlu olduğuna kanaat getirmiştir.

sınırlamaları, tescil ve ilan edilmiş olsa bile, şirketle temsilciler arasındaki ilişkilerde değerlendirilir ve iyiniyetli 3. kişilere karşı geçerli değildir. (Ord.Prof.Dr. Halil Arslanlı-Prof.Dr. Hayri Domanıç, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, III.cilt, s.666, Temel Yayınları, İstanbul-1989) Somut olayda, TTK.nun 321. maddesine uygun bir yetki sınırlaması bulunmadığına ve borçluların kötü niyetli oldukları da iddia edilmediğine göre temsil yetkisinin sınırlanması 3. kişi durumunda olan takip borçlularına karşı ileri sürülemez" Yargıtay 12. HD., 2005/400 E., 2005/2118 K., 08.02.2005 T. (Sinerji İçtihat Programı) (Erişim Tarihi 04.08.2021).

⁵² Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, s. 745; İmregün, s. 149; Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt 2*, 3. Bası, Adalet Yayınevi, 2018, s. 1375-1376.

⁵³ Yargıtay 12 HD., 2016/9440 E., 2017/956 K., 24.01.2017 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 15.05.2022.

⁵⁴ Yargıtay 19 CD., 2019/33988 E., 2019/14958 K., 03.12.2019 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 13.11.2021. "...isimli şahsa çek düzenlemek üzere yetki verildiği ve 21.4.1994 tarihinde azledildiğinin ileri sürüldüğüne göre, mercice ilgili Ticaret Sicilinden üçüncü kişilerin hakkının korunması için bu yönde bir tescil işlemi yapıp yapılmadığı araştırılmadan, sonuca gidilmesi isabetsizdir" Yargıtay 12 HD., 1995/1728 E., 1995/1947 K., 15.02.1995 T. (Gönen Eriş, *Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku*, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 53).

IV. YARDIMCI KİŞİLERİN FİİLLERİNDEN SORUMLULUK BAĞLAMINDA YETKİSİZ TEMSİLCİNİN FİİLLERİNDEN SORUMLULUK

Bir başkası adına kambiyo taahhüdünde bulunan temsilcinin çoğu durumda temsil olunanın ticari temsilcisi veya ticari vekili olduğu gözlemlenmektedir. TBK m. 548'e göre, yardımcısı olduğu tacir adına temsilci sıfatıyla kambiyo taahhüdünde bulunmak için ticari temsilcinin özel olarak yetkilendirilmesine gerek olmazken, TBK m. 551/2 hükmü uyarınca ticari vekillerin özel olarak yetkilendirilmesine ihtiyaç vardır. Kuşkusuz her iki durumda da, temsil yetkisi olsa dahi bu yetkinin verilen talimat kapsamı içinde kullanılması gerekir. Yine bu temsil yetkisinin kötüye kullanılması, çalışmanın devamında detaylandırılacağı gibi bazen yetkisiz temsile, bazen de işlemin geçersiz olmasına sebebiyet verir. Bir borcun ifa edilmemesi sebebiyle doğan zarardan borçlunun sorumluluğu, TBK m. 112 vd. hükümlerinde düzenleme altına alınmıştır. Bu sorumluluğun kapsamını belirleyen maddelerden biri olan TBK m. 116'ya göre, *(b)orçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılara kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.* Kanun koyucu, bu hüküm ile bir borcun ifasına katılan yardımcı şahısların sebep olduğu zararlardan borçluyu da sorumlu tutmuştur. Dikkat edilirse kanun metninde, birlikte yaşanan kişiler ve çalışanlar yardımcı olarak nitelendirilmiş, fakat mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda olduğu şekliyle "gibi" edatı kullanılarak yardımcılardan daha farklı kişiler olabileceği düzenlenmiştir. Bu itibarla, temsilciler de pekâlâ bu hükmün kapsamına giren yardımcı kişilerdendir. Bu kişiler, aynı zamanda borçlunun çalışanları ise, borçlu (çalıştıran) bu kişilerin fiillerinden, TBK m. 66'da düzenlenen adam çalıştıranın sorumluluğu bağlamında da sorumlu olur. Özen sorumluluğu üst başlığı altında düzenlenen bu kusursuz sorumluluk haline göre, adam çalıştıran kişi, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlü olmaktadır. Kanun koyucu aynı maddenin 2. fıkrasında, bu sorumluluktan kurtulmanın tek yolunun çalışanı seçerken, çalışanın işiyle ilgili talimat verirken, çalışanı gözetip denetlerken zararın doğmasını engellemek için gerekli özenin gösterildiğini ispat etmekten geçtiğini hüküm altına almıştır. TBK m. 66'daki düzenlemede kişi, bizzat sebep olmadığı bir zararı gidermekle yükümlü olmaktadır. Zira başkasına zarar verme ihtimali bulunan kişinin öncelikle ilgili iş için gerekli yeteneğe ve kapasiteye sahip olup olmadığını araştırmak ve bu araştırmanın sonucuna göre o kişiyi işe almak adam çalıştıranı yükletilmiş bir külfettir. Ayrıca kişilerin kendi egemenlikleri altında çalışan kişilerin meydana getirdiği zararlara katlanmalarının hakkaniyet icabı olması adam çalıştıranın

sorumluluğunun dayanağı olmaktadır⁵⁵. Bu doğrultuda, ticari temsilci üzerinde yeterli gözetimi göstermemesi ve bu gözetim eksikliğinin de ticari temsilci tarafından temsil yetkisinin kötüye kullanılmasında etkisinin bulunması halinde tacirin de sorumluluğu doğabilir. Hal böyle olunca, ortaya çıkan zararın üçüncü kişi ile tacir arasında paylaşılması mümkün olabilir⁵⁶.

Kambiyo senedine bir başkası adına imza atan yetkisiz temsilci, temsil olunanın çalışanı veya TBK m. 116 kapsamına giren yardımcısı ise senet hamilini yalnızca yetkisiz temsilci ile baş başa bırakmak hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir⁵⁷. Yetkisiz temsilci, şayet temsil edilenin yardımcısı kabul edilirse, yetkisiz temsilcinin sebep olduğu zararlardan dolayı, temsil olunanın da TBK m. 116'ya dayanan sorumluluğunun doğup doğmayacağı tartışma konusu edilebilir⁵⁸. Tespitlerimize göre, bu tartışma henüz bir yargı kararına yansımamıştır. Buna mukabil uygulamada yardımcı şahısların yetkisiz temsil işlemlerinin tarafı olduğu sıklıkla müşahade edilmektedir. Yardımcı kişi, borçlunun iradesi ile, borçlunun sorumluluğu altında onun menfaatine yardım eden kişidir⁵⁹. Yetkisiz temsilcinin, bu tanım doğrultusunda bir yardımcı kişi konumunda bulunduğu somut olaylarda, işlemin karşı tarafındaki üçüncü kişinin uğradığı zararlardan dolayı yetkisiz temsil olunan kişinin de sorumluluğu gündeme gelmelidir⁶⁰. Bu durumda, kanun koyucu TBK m. 116'da herhangi bir kurtuluş beyyinesine yer vermediğinden dolayı, gereken her türlü özen ve dikkat gösterilseydi dahi zararın yine meydana geleceğinin ispatı ile sorumluluktan kurtulmak mümkün olmayacaktır⁶¹. Hal böyle olunca

⁵⁵ Haluk Tandoğan, *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, 1981, s. 56.

⁵⁶ Oruç Hami Şener, *Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi*, Adalet Yayınevi, 2015, s. 332-333.

⁵⁷ Adi borç ilişkileri bakımından benzer yönde bkz. Mehmet Serkan Ergüne, *Olumsuz Zarar*, Beta Yayıncılık, 2008, s. 131 vd.; Semih Yünlü, *Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk*, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 309. Yardımcı kişinin, borçlunun nam ve hesabına işlem yapma yetkisi bulunmadığı, yalnızca borcun ifasına katılmaya yetkili olduğu yönünde bkz. Mine Yağcı, *Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk (TBK m. 116)*, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 64-65. Kanaatimizce, her temsilci aynı zamanda TBK m. 116 anlamında yardımcı kişidir. Fakat her yardımcı kişi, temsilci olmayabilir.

⁵⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 206.

⁵⁹ Necip Kocayusufoğlu/Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt 2*, 4. Bası, Filiz Kitabevi, 2006, s. 23.

⁶⁰ Bir hukuki işlem yapmaya yönelik gerçekleşen müzakere ilişkisinin, bir müzareke yardımcısı tarafından ihlal edilmesi halinde dahi TBK m. 116 hükmünün kıyas yolu ile uygulanacağı yönünde bkz. Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 747.

⁶¹ Fikret Eren/Ünsal Dönmez, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt III*, Yetkin Yayınları, 2022, s. 2339-2340; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bası, Turhan Kitabevi, 2019, s. 828; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bası, Yetkin Yayınları, 2018, s. 645; Ergüne, s. 134. Krş. von Tuhr, s. 590.

kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil durumunun sonucunda senetten bizzat yetkisiz temsilcinin sorumlu olmasında, veyahut temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı durumlarda imzanın hükümsüz olmasında iyi niyetli üçüncü kişiler, uğradıkları zararın tazmini için TBK m. 66 veya duruma göre TBK m. 116'ya göre sözde temsil olunana da başvurabilmelidir. Bu iki olasılık bakımından, temsil olunanın tacir olup olmaması, basiretli davranma yükümlülüğü uyarınca, kanımızca tazminat miktarının tayininde dikkate alınmalıdır. Hem yetkisiz temsilcinin hem de temsil olunanın üçüncü kişiye tazminat ödemekle yükümlü oldukları hallerde, bu kişiler hakkında TBK m. 62'deki hüküm uygulanmalıdır⁶².

Kanaatimizce yetkisiz imzadan bizzat imzacının sorumlu olacağını öngören TTK m. 678 hükmü, temsil olunanın sorumluluğunu tamamen bertaraf edici mahiyette değildir. Pratik hayatta temsil olunanın yardımcı kişisi veya çalışanı olarak tesadüf edilen yetkisiz temsilcilerin iyi niyetli üçüncü kişilere verdikleri zarardan dolayı sözde temsil olunanların da belirli ölçüde sorumlu tutulması, TBK m. 66 ve TBK m. 116 hükümlerinin gereğidir.

V. TEMSİL YETKİSİNİN KÖTÜYE KULLANILMASININ HUKUKİ SONUÇLARI

Uygulamada yetkisiz temsil yerine kullanılan durumlardan biri de var olan temsil yetkisinin kötüye kullanılmasıdır. Bu halde, tam anlamıyla yetkisiz temsilden söz etmek mümkün değildir. Zira şekli anlamda geçerli bir temsil yetkisi mevcuttur⁶³. Fakat ya hileli bir anlaşma veyahut temsil konusu işlemin açık bir şekilde temsil olunanın menfaatinin aleyhine gerçekleştirilmesi sebebi ile var olan temsil yetkisi kötüye kullanılmıştır. Bir hakkın veya yetkinin kötüye kullanılmasının hukuk düzenince korunmayacağı en temel hukuk kaidelerindendir. Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının önlenmesini amaç edinen kanuni düzenlemelerin ve yargı kararlarının gayesi temsil olunanın menfaatlerini ve piyasadaki işlem güvenliğini korumaktır⁶⁴. Bu itibarla, temsil yetkisinin kötüye kullanılmasına ilişkin hukuki

⁶² Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 749.

⁶³ "...temsil yetkisinin kötüye kullanılmasından söz edebilmesi için birinci koşul, temsilcinin temsil yetkisinin bulunmasına ilişkindir. İkinci koşul ise, dış temsil yetkisinin temsilci tarafından temsil olunanın irade beyanına ve çıkarına (menfaatına) aykırı biçimde kullanılmasıdır. Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının üçüncü koşulu da, temsilin yapıldığı üçüncü kişinin Medeni Yasanın 3. maddesi anlamında iyi inançlı olmamasıdır... Somut olayda, vekilin vekaletnameye dayalı temsil yetkisini müşterek hayatta şiddetli geçimsizlik aşamasına gelindiği dönemde sırf vekalet veren eşini zarara uğratmak amacıyla kötüye kullandığı, davalı damadın da bu durumu bile bile onunla (vekil ile) düşünce birliğine girdiği ve davacıya ait 63.994.770 TL. değerindeki taşınmazları 3.600.000 lira gibi düşük bir bedelle satılmışçasına işlem yaptırdığı anlaşılmaktadır..." Yargıtay HGK., 1991/308 E., 1991/418 K., 18.09.1991 T. <www.lexpera.com>, Erişim Tarihi 04.10.2021.

⁶⁴ Şener Akyol, "Temsil Yetkisinin Kötüye Kullanılması", *Yargı Dünyası*, 141, 2007, s. 15.

problemlerin çözümünde tercih edilecek yöntemlerden öncelikle temsil olunanın menfaatini ve işlem düzenini koruyacak olanların seçilip uygulanması önem arz eder.

Kambiyo senedini bir başkası adına imzalayan temsilci, temsil olunanın haklı menfaatlerini gözetmek yükümlülüğü altındadır. Kimi yazarlara göre bu yükümlülüğün temelinde TBK m. 506/2’de düzenlenen vekalet sözleşmesindeki vekilin özen borcu bulunmaktadır⁶⁵. Ne var ki temsil yetkisinin verildiği her durumda taraflar arasında bir vekalet sözleşmesi kurulmamış olabilir. Temsil yetkisi, taraflar arasındaki temel ilişkiden bağımsızdır⁶⁶. Taraflar arasındaki temel ilişki vekalet, eser, ortaklık, satım veya hizmet gibi sözleşmelere dayanabilir. Kanun da bazı kişiler bakımından, TTK m. 369’da olduğu gibi açıkça özen ve gözetim yükümlülüğü yüklemiş olabilir. Uygulamada çoğu zaman “vekalet” ve “temsil” kavramlarının birbirlerinin yerine kullanmaları da temsile ilişkin problemlerin çözümünde her zaman vekalet sözleşmesine ilişkin kurallara başvurmayı haklı kılmaz. Doktrinde bir diğer görüş, temsil olunanın menfaatine işlem yapacağına ilişkin güven sebebi ile temsilciye yetki verildiğini, bu nedenle temsil olunanın temsilciye duyduğu güvenin korunması gerektiğini savunmaktadır. Özel hukuka egemen olduğunu düşündüğümüz; irade özerkliği ve haklı güvenin korunması prensiplerinin birlikte geçerli olmasını ifade eden güven teorisi⁶⁷ ile örtüştüğünden dolayı kanaatimizce ikinci görüş daha isabetlidir. Temsil yetkisinin verilmesi ile birlikte temsilci ile temsil olunan arasında dürüstlük kuralından kaynaklanan güven ve özen ilişkisi meydana gelir⁶⁸. Bu güven ilişkisine ve özen yükümlülüğüne aykırı davranan, başka bir deyişle temsil olunanın menfaatine ters düşecek şekilde işlem yapan temsilci, sebebiyet verdiği zararı tazminle veyahut halin icabına göre yetkisiz temsil hükümlerinin yaptırımları ile karşı karşıya kalır. Ayrıca uygulamada

⁶⁵ Abdülkerim Yıldırım, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. Bası, Ankara 2017, s. 160; Bahadır Demir, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 2015, s. 261. Kocayusufpaşaoğlu ise, temel ilişkinin en sık rastlanan örneği olarak vekalet sözleşmesini ve devamla vekilin özen borcunu örnek göstermektedir. Bkz. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 750.

⁶⁶ M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 220; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 174 vd.

⁶⁷ Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968, s. 17. Güven teorisine göre, irade beyanının muhatabı olan kişi, bu beyana dürüst, iyi niyetli, orta zekalı makul bir kişinin verebileceği anlamı vermelidir. Beyanda bulunan kişi, bu beyanın hayatın olağan akışında anlaşılmasının sonuçlarına katlanmak zorundadır. Bkz. Seyfullah Edis, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, 6. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997, s. 308.

⁶⁸ Gülşah Sinem Aydın, “Borçlar Hukukunda Temsil Yetkisinin Kötüye Kullanılması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (148), 2020, s. 242.

genellikle olduğu gibi temsil yetkisinin verilmesine sebep olan iç ilişkideki sözleşmeye dayanarak temsilciden tazminat talep edilmesi de pekala mümkündür. Temsil olunan, uğradığı zararların tazmini için, işlemin diğer tarafı olan kusurlu üçüncü kişiye de müteselsil sorumlu olarak başvurabilir⁶⁹. Zira ahlaka aykırı fiille başkasına kasten zarar veren kişiler haksız fiil hükümleri bağlamında zarara uğrayan kişiye karşı müteselsilen sorumlu olurlar. Bu bağlamda taraflar arasında hileli anlaşmanın bulunması, ahlaka aykırı fiilin kasıtlı gerçekleştirildiğini gösterir⁷⁰.

Bunun yanında temsil yetkisinin temsil olunanın menfaatine aykırı kullanıldığı her durum, temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı sonucunu doğurmaz. Zira gerek doğrudan gerek de temsilci aracılığı ile yapılan işlemlerin aleyhe sonuçlanması, bu işlemlerden zarar görülmesi ticaret hayatının dinamikleri bağlamında olağandır. İlgili hukuki işlemin yapıldığı zamanda yerinde olmasına, temsil olunanın menfaatine görünmesine rağmen daha sonra yeni hadiseler ile birlikte yerinde olmadığı ortaya çıkan durumlar söz konusu olabilir⁷¹. Ne var ki, yapılan işlem ticaret hayatının olağan akışı içerisinde temsil olunanın menfaatlerine açıkça aykırı ise artık o somut olay özelinde temsil yetkisinin kötüye kullanıldığından bahsetmek gerekir. Temsilcinin, temsil olunana zarar verme kastının bulunması, temsil yetkisinin kötüye kullanıldığının ispatı bakımından etkili olur⁷². Nitekim bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına göre, “...*Vekil, temsil yetkisini kasten, vekillik verenin zararına, kendisinin veya elbirliği ile hareket ettiği başka birinin yararına kullandığı taktirde yapılan iş, temsil yetkisinin sınırları içinde kalsa bile böyle bir işlemin vekillik vereni bağlamasından ve yapılan işlemin geçerli olduğundan söz edilemez...*”⁷³ Bu kararında Yüksek Mahkeme, taşınmaz malların gerçek değerinin çok altında satılmasının tespitini temsil yetkisinin kötüye kullanıldığının ispatı olarak kabul etmiştir⁷⁴. Hiç kuşkusuz, buna benzer somut

⁶⁹ Akyol, s. 24.

⁷⁰ Haksız fiilin işlenmesinde kusurun türleri ve derecelendirmeleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Başak Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 66 vd.

⁷¹ Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bağlamında “geriye bakış hatası”na (hindsight bias) (rückschaufehler) ilişkin açıklamalar için bkz. Peter Böckli, *Schweizer Aktienrecht*, 3. Bası, Schulthess, 2009, § 13, N. 581; H. Vogt/M Bänziger, “Das Bundesgericht anerkennt die Business Judgment Rule als Grundsatz des schweizerischen Aktienrechts”, *GesKR*, 4, 2012, s. 612.

⁷² Aydın, *Kötüye Kullanma*, s. 248. Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasında temsilcinin kastının bulunmasının şart olmadığı yönünde bkz. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 752; Kutlu Sungurbey, s. 19.

⁷³ Yargıtay HGK., 2008/699 E., 2008/714 K., 26.11.2008 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 07.11.2021.

⁷⁴ Yargıtay bir başka kararında da 28 milyon TL değerindeki taşınmazı, vekaletnameyi aldığı tarihten bir gün sonra eski bir arkadaşına 5 milyon TL bedelle satan kişinin temsil yetkisini kötüye kullandığına hükmetmiştir. “...Malik tarafından bir taşınmazın satışında, vekilin

olaylarda malın değerinden daha düşük bir bedele satılmasının yanında başka bir ticari amaç veya menfaatin söz konusu olması halinde temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı hususu ispatlanmış sayılamaz.

Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının söz konusu olabileceği ilk hal olan hileli anlaşma (“collusion”) durumunda⁷⁵ ahlaka aykırılık bulunduğundan yapılan işlem TBK m. 27/1 uyarınca işlemin yapıldığı andan itibaren kesin hükümsüzdür⁷⁶. Bazı yazarlarca⁷⁷ ve Yargıtay kararlarında⁷⁸ dile getirildiğinin aksine burada TMK m. 2’deki dürüstlük kuralına dayanmak uygun olmaz. Zira TBK m. 27/1 gibi başkaca açık bir hükmün kapsamına giren bir durumda, ikincil nitelik taşıyan TMK m. 2’nin uygulanmasına yer kalmaz⁷⁹. Aksi halde kolaycı bir yaklaşımla, adaletsiz sonuçlara kapı aralanabilir⁸⁰. Hatemi, kanunda özel olarak düzenlenmiş ahlaka aykırılık içeren hileli davranışlara TBK m. 27/1 hükmü yerine ilgili düzenlemenin uygulanması gerektiğini haklı olarak savunmaktadır. Yazar, üçüncü kişileri zarara sokmak veya taşınır rehni kurallarından kurtulmak için yapılan taşınır mülkiyet

dilediği bedelle dilediği kimseye satış yapabileceği şeklinde yetkili kılınması, ona dürüstlük kurallarını, sadakat ve özen borcunu, gözardı ederek başkasına satış yapma hakkı bahşetmez. Kendi çıkarını gözetken vekil edenin yararı ile bağdaşmayan bir davranış içerisinde bulunan vekil, Borçlar Kanununun 390/1. maddesine göre sorumlu olur. Vekil ile sözleşme yapan kişinin durumuna gelince; bu kişi Medeni Kanunun 3. maddesi anlamında iyi niyetli ise, daha açık bir anlatımla, vekilin vekalet görevini kötüye kullandığını bilmiyor veya kendisinden beklenen özeni göstermesine rağmen bilmesine olanak yoksa vekil ile yaptığı sözleşme geçerlidir ve vekil edeni bağlar. Vekil, vekalet görevini kötüye kullansa dahi bu husus vekil ile vekil eden arasında bir iç sorun olarak kalır. Vekil ile sözleşme yapan kişinin kazandığı haklara etkili olmaz. Yapılan sözleşmenin bu nedenle iptali istenemez. Ne varki, somut olayda vekil, 28 milyon lira değerindeki dava konusu daireyi, satma yetkisini içeren vekaletnameyi aldığı tarihten hemen bir gün sonra davalıya beş milyon lira bedel göstererek temlik etmiştir...Öte yandan, tüm dosya içeriğinden ve özellikle dinlenen tanık anlatımlarından vekil ile davalının birbirlerini yakinen tanıdıkları, eski arkadaş oldukları, çıkar birliği içerisinde çalıştıkları anlaşılmaktadır. Vekil, vekalet yetkisini, kasten vekil edenin zararına, kendisinin ya da düşünce ve çıkar birliğine girdiği kişi yararına kullandığı takdirde yapılan işlem vekalet vereni bağlamaz. Vekalet veren her zaman sözleşmenin feshi ile buna göre oluşan tapunun iptalini isteyebilir. Bu husus, Medeni Kanunun 2. maddesinde yazılı dürüstlük kuralının doğal bir sonucudur. Hatta bu hüküm, buyurucu nitelikte olduğundan hakim tarafından görevinden ötürü (re’sen) gözönünde tutulması ve uygulanması gerekir...” Yargıtay HGK., 1993/79 E., 1993/195 K., 05.05.1993 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 08.10.2021.

⁷⁵ Anonim ortaklık yönetim kurulunda tüzel kişiyi temsilen bulunan gerçek kişinin talimata aykırı olarak kullandığı oyun, yalnızca hileli anlaşma ve temsil yetkisinin kötüye kullanılması halinde geçersiz olduğu yönünde bkz. Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 407.

⁷⁶ Kutlu Sungurbey, s. 19. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 752.

⁷⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 183.

⁷⁸ Yargıtay 1 HD., 2008/11937 E., 2009/1203 K., 02.02.2009 T.; Yargıtay 1 HD., 2016/14685 E., 2019/4278 K., 02.07.2019 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 08.10.2021.

⁷⁹ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 752. Ayrıca bkz. Gökhan O. Antalya/Murat Topuz, *Medeni Hukuk Cilt 1*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2019 s. 498 vd.

⁸⁰ Antalya/Topuz s. 498.

devirlerini geçersiz kabul eden TMK'nın 766. maddesini bu duruma örnek olarak göstermektedir⁸¹.

Doktrindeki hâkim görüş doğrultusunda⁸² adi borç ilişkilerinde hileli anlaşma neticesinde icra edilen temsil faaliyeti, ahlaka aykırılık gerekçesi ile TBK m. 27/1'e göre kesin hükümsüzdür. Dikkat edilirse burada hükümsüz olan işlem, temsilci ile üçüncü kişi arasındaki hileli anlaşmadır. Bununla birlikte, hileli anlaşmaya dayanılarak temsilci tarafından gerçekleştirilen hukuki işlem de, iki işlem arasındaki sıkı bağ sebebiyle hükümsüz olacaktır. Dolayısıyla hileli anlaşma ile kambiyo senedine imza atan temsilcinin imzası, temsil olunan bakımından kesin hükümsüz olacaktır. Bu itibarla, hileli işlem ile gerçekleştirilen temsile daha sonradan icazet vermek de mümkün olmaz⁸³. Temsil olunan, şayet istiyorsa aynı işlemi bizzat veya temsilci aracılığı ile baştan yapabilir. Buna mukabil doktrindeki diğer bir görüşe göre, temsil yetkisinin hileli anlaşma ile kötüye kullanıldığı hallerde yetkisiz temsil söz konusu olur⁸⁴. Böylece kambiyo senetleri dışındaki temsil işlemleri bakımından işlem askıda hükümsüzdür. Kambiyo senetleri bakımından ise yetkisiz temsilin kabulü halinde, senetten bizzat yetkisiz temsilci sorumlu olacaktır. Kanaatimizce, borçlar hukukundaki temsil ilişkileri için ileri sürülmüş her iki fikri, doğrudan kambiyo senetleri için de kabul etmek uygun olmayacaktır. Başka bir deyişle, hileli anlaşma ile temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı kambiyo senetleri bakımından temsilcinin imzasını hükümsüz sayıp, giderek kambiyo senedinin hükümsüz olduğunu iddia etmek makul değildir. Buna mukabil, temsilcinin üçüncü kişi ile hileli anlaşması ile imzalanan kambiyo senedinde temsil olunanın taahhüdü bulunmadığından dolayı, temsil olunan mutlak olarak herkese karşı senetteki taahhüdünün geçersizliğine ilişkin def'ini ileri sürebilir. Bunun yanında, kambiyo senedinin soyutluğu prensibi mucibince, gerek temsilci gerek de üçüncü kişi, aralarındaki hileli anlaşmayı bilmeyen ve bilmesi de gerekmeyen kişilere karşı senet borcundan dolayı sorumlu olur.

⁸¹ Hüseyin Hatemi, *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK. 65 Kuralı)*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976, s. 173 vd.

⁸² Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 752; Kutlu Sungurbey, s. 18; Şener Akyol, *Türk Medeni Hukukunda Temsil*, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 383.

⁸³ Alihan Aydın, "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Sınırları ve Temsil Yetkisinin/Gücünün Kötüye Kullanılması Sorunu", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 30(1), 2014, s. 175-176.

⁸⁴ İnceoğlu, s. 337; Mustafa Tiftik/Elif Şen, "Yetkisiz Temsilde Culpa in Contrahendo Sorumluluğu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 2016, s. 2650. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 759. Handan Oruç Ömeroğlu, *Yetkisiz Temsil*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2018, s. 90.

Temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı ikinci durum olan temsil konusu işlemin temsil olunanın menfaatinin aleyhine gerçekleştirildiği durumlarda işlemin (kambiyo senedindeki imzanın) akıbetinin ne olacağı sorusuna verilecek cevap, hileli anlaşma durumundaki kadar kolay değildir. Zira bu halde, üçüncü kişinin, temsil yetkisinin kötüye kullanıldığını bilmediği veya bilmesi gerekmediği, yani iyi niyetli olduğu ihtimaller söz konusu olabilir. Şayet üçüncü kişinin, temsilcinin temsil yetkisinin varlığına ve bu yetkiyi kötüye kullanmadığına dair güveni haklı ise, temsil olunanın menfaati ile üçüncü kişinin menfaati arasında oluşacak çatışma arasında denge kurulması gerektiği savunulmaktadır⁸⁵. Zira bu ihtimalde üçüncü kişinin de ilgili hukuki işlemin geçerliliğine duyduğu güven korunmalıdır. Bu itibarla, temsil konusu işlemin temsil olunanın menfaatine aykırı olduğu her durumda değil, *apaçık bir şekilde* temsil olunanın menfaatine aykırı olduğu hallerde temsil yetkisinin kötüye kullanıldığından bahis açmak gerekir. Temsil olunanın menfaatine *açıkça* aykırı olan işlemler, “dürüst, namuslu, makul, fiilinin neticesini bilen, orta zekalı”⁸⁶ her insanın, temsil olunanın menfaatlerinin ihlal edildiğini açık bir şekilde kabul edeceği işlemlerdir. Temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı ikinci durum, bu itibarla objektifleştirilmektedir. Bu minvalde, işlemin karşı tarafındaki üçüncü kişi (kambiyo senedindeki lehtar), temsilcinin temsil yetkisini kötüye kullandığını bilmekte veya bilmesi gerekmektedir⁸⁷. Zira yapılan işlem, temyiz kudretine sahip her temsil olunanın hayatın olağan akışına göre kabul etmeyeceği ölçüde, kendi menfaatine aykırıdır. Dolayısıyla işlemin karşı tarafındaki kişi, kötü niyetli değilse dahi, ya işlemde vazgeçmeli veya doğrudan temsil olunan ile irtibat kurarak durumu aydınlatmalıdır⁸⁸. Bu iki fiilden birini yapmayan üçüncü kişi, kanaatimizce “bile bile borçlunun zararına” hareket eden bir kimse olarak nitelendirilebilir⁸⁹. Sonuç olarak, temsile konu olan işlem açıkça temsil olunanın menfaatine aykırı ise, üçüncü kişinin iyi niyetinin varlığını araştırmaya gerek olmaz, zira kişinin iyi niyetli olmadığı açıktır. Ancak bahsi geçen menfaat aykırılığının derecesi, subjektif özellik arz ediyorsa, başka bir söyleyişle *apaçık* değil ise, kambiyo senedinin lehtarının iyi

⁸⁵ Antalya, s. 619-620.

⁸⁶ Yargıtay HGK., 2011/410 E., 2011/511 K., 13.07.2011 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 16.11.2021.

⁸⁷ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 754.

⁸⁸ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 754; Antalya, s. 625.

⁸⁹ Kambiyo senetlerinde bile bile borçlu zararına hareket kavramı için bkz. Numan Sabit Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler*, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 126 vd.; Burak Adıgüzel, Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 4 (2), 2018, s. 130 vd. (129-148)

niyetli olup olmadığının tespiti, her türlü delille⁹⁰ ispata muhtaç bir mesele haline gelir.

Temsil yetkisinin, temsil olunanın menfaatine aykırı kullanıldığı durumlarda hukuki işlemin akıbeti hususunda doktrindeki hâkim kanaat, yetkisiz temsil hükümlerinin geçerlilik bulacağı yönündedir⁹¹. Temsil olunanın menfaatine aykırı işlem tesis edilerek temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı hallerde, şayet işlem açıkça temsil olunanın menfaatine aykırı veya üçüncü kişi kötü niyetli ise, kanaatimizce hukuki işlem kesin hükümsüzdür. Zira bu durumda da temsilci ile üçüncü kişi arasında açık bir hileli anlaşma olmasa dahi, temsil yetkisi dürüstlük kuralına ve ahlaka aykırı bir şekilde kullanılmakta, işlemin karşı tarafı da bu durumu bilmekte veya bilmesi gerekmektedir. Buna mukabil, temsil olunanın menfaatine aykırılığın açıkça olmadığı veya üçüncü kişinin iyi niyetli olduğu hallerde işlemin akıbeti yetkisiz temsil hükümlerine tâbi olur. Yargıtay da; “*temsil yetkisinin kötüye kullanılması durumundan temsil yetkisinin kötüye kullanıldığını bilen ya da bilmesi gereken üçüncü kişiler temsil yetkisine dayanarak hak iddiasında bulunamazlar.*”⁹² şeklinde hüküm kurarak temsil olunanın menfaatlerinin açıkça ihlal edildiği hallerde hukuki işlemin, temsil olunan üzerinde herhangi bir hüküm ve sonuç doğurmayacağına işaret etmiştir.

Kanun koyucu, kambiyo senetlerine duyulan güveni ve gösterilen itibarı korumak adına çeşitli hükümler ihdas etmiş, bahsi geçen senetlerin hükümsüz kılınmasını istisnai hallere özgü kılmıştır. Nitekim yetkisiz temsil sonucunda kambiyo senedinin adi borç ilişkilerindeki gibi hükümsüz kılınmayıp ilgili senetten bizzat yetkisiz temsilcinin sorumlu tutulması bunun önemli bir göstergesidir. Bir kambiyo senedinin düzenlenerek tedavüle sokulması, yalnızca iki taraf arasında sonuçlarını doğuran bir fiil değildir. Senet tedavüle sokulduktan sonra pek çok alacaklı ve borçlu kambiyo senedi kaynaklı ilişkiler yumağına dahil olur. Bu itibarla kambiyo senedine imza atan temsilci, bu yetkisini kötüye kullansa dahi, ortada şeklen imzalı bir kambiyo senedi var ise, kambiyo senedi hükümsüz olmaz. Çünkü

⁹⁰ Sönmez, s. 167.

⁹¹ Kutlu Sungurbey, s. 15; Bülent Karasu, *Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil*, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 352; Inceoğlu, s. 352; Antalya, s. 623.

⁹² Yargıtay 11 HD., 2004/9628 E., 2004/5571 K., 18.05.2004 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 16.02.2022. Aynı kararda, “temsilcinin üçüncü kişi ile anlaşarak hileye dayalı olarak temsil edilen yönünden zararlı sonuçlar doğuran bir sözleşmenin yapılmış olmasında, temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının daha aşırı ve çarpıcı bir durumda sözleşmenin geçersiz olacağı”nın açık olduğu vurgulanmış, hileli anlaşma olmaksızın temsil olunanın menfaatine aykırılık durumunda ise üçüncü kişinin iyi niyetli olup olmadığının sorgulanması gerektiğine işaret edilmiştir. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK., 1973/586 E., 1973/954 K., 25.11.1973 T.; Yargıtay 23 HD., 2014/2028 E., 2014/6027 K., 29.09.2014 T., Yargıtay 23 HD., 2014/10780 E., 2015/2182 K., 02.04.2015 T. <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 16.05.2022.

TTK m. 677'deki "imzaların bağımsızlığı" ilkesine göre, herhangi bir sebeple sahibini bağlamayarak geçersiz olan imza, diğer imzaları etkileyerek bunları hükümsüz kılma kabiliyetine sahip değildir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, temsil yetkisinin kötüye kullanılması ile gerçekleştirilen ciro, aval⁹³, araya girme veyahut kabul gibi işlemler bakımından da yukarıda yapılan açıklamalar geçerlidir.

Temsil yetkisi ne şekilde kötüye kullanılırsa kullanılsın, belirtmek gerekir ki, temsilcinin temsil yetkisi son bulmaz. Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasına dair hukuki sonuçlar, yalnızca ilgili olaya özgü olarak hüküm doğurur. Yetki belgesine sahip bir temsilci, temsil olunan adına pekâlâ başka bir kambiyo senedine imza atabilir⁹⁴. Temsilcinin yetkisizliğinden doğacak riskleri taşıma külfeti alacaklıya ait olacağından basiretli alacaklının, her bir işlem bakımından ayrı ayrı yetki belgesini temsilciden sorması ve incelemesi önem arz eder⁹⁵. Zira adına senedin imzalandığı bildirilen kimseye müracaat edememe ve yetkisiz temsilcinin malvarlığının da borcu karşılayamama durumu söz konusu olabilir.

Temsil olunanın, temsilci ile arasındaki temel ilişkiye dayanarak temsile yetkilendirilmesinin temsil yetkisinin kullanılmasına ilişkin verdiği emir ve direktiflere talimat denir⁹⁶. Temsil yetkisinin talimata aykırı kullanıldığı her durum, kanaatimizce temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı anlamına gelmez⁹⁷. Temsil olunan tarafından verilen talimat ile temsil yetkisi sınırlandırılmış olmakta ve talimata aykırılık ile bu temsil yetkisi aşılmış olmaktadır. Buna mukabil doktrindeki bir görüşe⁹⁸ ve İsviçre Federal Mahkemesine⁹⁹ göre, talimata aykırı hareket, temsil yetkisinin kötüye kullanımının özel bir türüdür. Ne var ki, TTK m. 678'in son cümlesindeki, yetkisini aşan temsilcinin de yetkisiz temsil hükümlerine tâbi olacağını belirten düzenleme karşısında bu görüşü kabul etmek güçtür. Talimatın aşılması, temsil yetkisinin

⁹³ "...dosyadaki belgelere göre davalılar ... ve ...'un her ikisinin de davacı şirketi temsile münferiden yetkili bulundukları, kendilerinin keşideci olduğu bonoda davalı ...'un şirketi temsil yetkisini kötüye kullanarak davacı şirketi bonoda avalist yaptığı temsillerinin temsil yetkisinin kötüye kullanılması nedeniyle bu aval işleminin batıl olduğu ve bu nedenle davacı şirketin dava konusu bonodan dolayı borçlu olmadığı anlaşılmaktadır..." Yargıtay 19 HD., 2017/2711 E., 2018/52 K., 16.01.2018 T. <karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim Tarihi 16.02.2022.

⁹⁴ Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 759.

⁹⁵ Karayalçın, s. 48.

⁹⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 181; Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 759-760.

⁹⁷ Aydın, s. 254-255.

⁹⁸ Kutlu Sungurbey, s. 13; Antalya, s. 627.

⁹⁹ BGE 77 II 143-144. <<https://servat.unibe.ch/dfi/pdf/c2077138.pdf>>, Erişim Tarihi 16.08.2021.

sınırlarının aşılması anlamına geldiğinden ilgili imza, yetkisiz temsil hükümleri uyarınca temsilciyi bağlayacaktır.

A. Yetkisizliğe İlişkin Bir Uygulama Örneği: “Geçmiş Tarihli” Kambiyo Senedi Düzenlemek

“Vadeli çek” olarak nitelendirilen kambiyo senetleri istisna tutulursa olması gereken, kambiyo senedinin düzenleme tarihinin senet üzerine imza atılan gün ile aynı olmasıdır. Bununla birlikte kambiyo senedindeki düzenleme veya ödeme tarihinin temsil olunanın aleyhine olacak şekilde doldurulması uygulamada en sık rastlanılan temsil yetkisinin kötüye kullanımı hallerindendir. Genellikle bu durumlarda temsilci, temsil yetkisi sona erdikten sonra üçüncü kişilerle hileli anlaşma yaparak temsil yetkisinin olduğu dönem ile ilgili olarak temsil olunanı borçlandıracak kambiyo senetlerini imzalamaktadır. Kambiyo senedinin üzerindeki tarihlerin gerçeğe aykırı şekilde yazılması ile farklı usulsüzlüklerin sebep olacağı uyuşmazlıklar geniş bir monografinin konusunu oluşturabilir. Biz çalışmanın bu kısmında, tüzel kişilerin temsilcilerinin temsil yetkisi sona erdikten sonra geçmiş tarihli kambiyo senedi tanzim ederek tüzel kişiyi zarara uğratmaları ihtimaline odaklanmaya çalışacağız.

Bir tüzel kişi adına kambiyo senedi düzenleme yetkisine sahip olan kanuni veya iradi temsilcilerin; üçüncü kişi ile hileli anlaşma neticesinde veya temsil olunan tüzel kişinin menfaatlerine *açıkça* aykırı bir şekilde yapmış oldukları işlemlerde temsil yetkisi kötüye kullanılmış demektir. Tüzel kişi temsilcilerinin, kambiyo senedindeki düzenleme tarihini hakikatte olandan farklı bir şekilde yazmaları sonucunda bazen yetkisiz temsil, bazen ise temsil yetkisinin kötüye kullanılması durumu söz konusu olur. Bazen de temsil olunan, temsilci ve lehdar arasındaki anlaşmaya uygun olarak düzenleme tarihi gerçekte olduğundan farklı yazılmış olabilir. Son ihtimal haricindeki durumlar, uygulamada pek çok uyuşmazlığa sebebiyet vermektedir. Temsil yetkisinin bitmesinden sonra, geçmiş tarihli bir senede imza atan kişinin temsil yetkisini kötüye kullandığına ilişkin varılan sonuç hatalıdır. Zira uygulamada kabul edildiğinin aksine ortada kötüye kullanılacak bir temsil yetkisi dahi yoktur. Varılması gereken sonuç, eski temsilcinin geçmiş tarihli olarak attığı imzadan dolayı yetkisiz temsil hükümlerine göre sorumlu tutulmasıdır¹⁰⁰. Ne var ki, halihazırdaki teknolojik seviye imzanın tam olarak ne zaman atıldığına dair kesin sonuçlar vermeye elverişli değildir. Özellikle imzanın atıldığı tarih ile senetteki tarih arasındaki zaman farkı da birbirine yakın ise imzanın

¹⁰⁰ “...davalı ...’ın senetleri yetkili olduğu dönemde düzenlemişse kendisi ile işlem yapma yasağı nedeniyle yetkisi sona erdikten sonra düzenlediyse yetkisiz olması sebebi ile aval işleminin geçersiz olacağının açık olduğu...” Yargıtay 11 HD., 2020/5995 E., 2021/3833 K., 20.04.2021 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 16.08.2021.

yaşına ilişkin uyumsuzluğun tespiti daha da zorlaşmaktadır. Hal böyle olunca, bu hususta katı bir anlayışla yazılı delil aramak maddi gerçekliğe ulaşmayı çok güçleştirir. Ayrıca zaten temsil yetkisinin kötüye kullanımı hukuki bir işlem değil, fiil olduğundan dolayı HMK m. 200'deki senetle ispat zorunluluğuna tâbi olmayacaktır.

Temsil yetkisinin sona erdiği bir zamanda, temsil yetkisinin var olduğu zaman dilimine ilişkin olarak geçmiş tarihli kambiyo senedi tanzim edilmesi durumunun tespitinde, kanaatimizce kıymetli evrakın sebepten bağımsızlığı ilkesinin çok katı yorumlanmaması gerekir. Elbette, bir kambiyo senedi, vücuda gelmesindeki sebepten bağımsızlaşır ve kendisi bizatihi sebep olur. Ancak her durumda kambiyo senedinin düzenlenmesine sebebiyet veren bir temel ilişki mevcuttur. Düzenleyen ve lehtar arasında hatır ilişkisi dahi bulunmuyor ise, kambiyo senedinin kullanılmaması ve İİK m. 72 uyarınca iadesi gerekir¹⁰¹. Nitekim Yargıtay da kambiyo senetleri ile ilgili bedelsizliğe dayalı menfi tespit davalarında *tarafkların senedin doğuş nedeni hakkında isticvap edilmelerini ve saptanacak hukuki ilişki çerçevesinde davaya bir çözüm bulunması gerektiğini* vurgulamaktadır¹⁰². HMK m. 169 uyarınca, kendiliğinden veya talep üzerine taraflardan birinin isticvabına karar verebilen mahkemenin isticvap edilen kişiye; kambiyo senedinin ticari defterlere neden kaydedilmediği, senet tutarının hangi yollar ile borçlunun hesabına gönderildiği, alacaklının ticari defterlerinde başka kişilere ait benzer türden borç kayıtlarının yer alıp almadığı gibi hususları sorması gerektiği doktrinde belirtilmektedir¹⁰³. Hakikaten geçmiş tarihli bir kambiyo senedinin takibine neden temsilcinin temsil yetkisinin sona ermesinden sonra başladığının veya yetkinin sona ermesinden önce senedin borçludan tahsil edilememesi halinde aciz vesikası alınarak senet bedelinin

¹⁰¹ Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Arslan Kaya/Füsün Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 90 vd.; Kendigelen/Kırca, s. 112 vd.; Talih Uyar, “‘Kambiyo Senetlerindeki Mücerretlik İlkesi’, ‘Kambiyo Senedinin Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu’ İddiasına Dayalı ‘Menfi Tespit Davası’nın Açılmasını Engeller mi?’, *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(3), 2013, s. 244.

¹⁰² “...Davacının dayandığı sözleşmede dava konusu senede atıf yapılmadığı gibi sözleşmede yer alan tarafın dava konusu senette hamil yada ciranta olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla davacı, davalı lehtar H. J.’in imzasını taşıyan ve takibe konu senedin teminat senedi olduğunu gösteren yazılı sözleşme yada delil sunamamıştır. Davalı H. J. davaya cevabında, dava konusu senedin borca karşılık teminat olarak verildiğini savunmuştur. Bu durumda davalı H. J. isticvap edilerek dava konusu senedin hangi ilişkinin teminatını teşkil ettiği sorulup teminat koşulunun oluşup oluşmadığı üzerinde durulup, davalı H. J.’in dava konusu senetten dolayı alacaklı olduğunu ispat edememesi durumunda senedi ciro yolu ile devralan davalı C. M.’in TTK.nun 599. maddesi uyarınca senedi ciro yoluyla devralırken kötü niyetli olup olmadığı konusunda deliller değerlendirilerek varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir...” Yargıtay 19 HD., 2010/11580 E., 2011/5675 K., 27.04.2011 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 03.01.2022.

¹⁰³ Uyar, *Mücerretlik İlkesi*, s. 257.

bilanço da “zarar” olarak neden gösterilmediğinin sorgulanması durumunda yetkisiz temsil veya duruma göre temsil yetkisinin kötüye kullanılması hallerinin tespitine daha kolay imkân tanınabilir. Bu noktada, hâkimin tarafların talepleri ve sundukları deliller ile bağlı olduğu akla gelebilir. Fakat bir Yargıtay kararında da veciz bir şekilde ifade edildiği gibi; “...*Hukuk davalarında hakim, elbette tarafların istek ve gösterdikleri deliller ile bağlıdır. Ne var ki, hakimin adaleti bulmak için gerektiğinde re’sen soruşturma yapmasına HUMK.nunda olanak tanınmıştır. “İsticvap”, “yemin” gibi müesseseler örnek gösterilebilir...*”¹⁰⁴ Ayrıca tacirlerin ticari defter tutma yükümlülükleri göz önünde bulundurulduğunda, “geçmiş tarihli” kambiyo senetlerinin tespitinde, tek başına yeterli olmasa da, kambiyo senedine ilişkin borcun ticari defterde kaydının bulunup bulunmadığı önem arz eder.

Temsil ilişkisi sona erince, temsil olunan ile temsilci arasında bir mutabakat metni düzenlenerek, temsil olunan adına imzalanmış tüm kambiyo senetleri bu metinde tek tek sayılabilir. Belirtilenlerden başka bir kambiyo senedinin ortaya çıkması halinde bundan bizzat temsilcinin sorumlu olacağı üzerine yapılacak bir anlaşma iç ilişkide tarafları bağlayacak olsa da muhtemel uyuşmazlıkların daha kolay sonlanmasını sağlayabilir¹⁰⁵.

B. Kambiyo Senetlerinde Temsil Yetkisinin Kötüye Kullanılmasının İspatı

Temsil yetkisinin kötüye kullanıldığının tespiti, maddi bir olayın ispatına dair olduğundan dolayı her türden delil ile gerçekleştirilebilir. Bu noktada temsileye beyaz bonoyu¹⁰⁶ doldurması veya hatır senedi düzenlemesi için verilen yetkinin

¹⁰⁴ Yargıtay 1 HD., 1987/1347 E., 1987/2838 K., 2.4.1987 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 03.01.2022.

¹⁰⁵ “...Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, 16.07.2009 tarihli ibraname başlıklı belgede davalının, davacı şirketteki hisselerini devrederken kendisinin şirket adına imzaladığı tüm çek ve senetleri belirttiği, bunların dışında bir belge çıkarsa bundan sorumlu olmayı kabul ettiği, davalı tarafça bu belgenin 2010 tarihli olduğu savunulmuş ise de bu hususun sonuca etkili olmadığı, davalının, davacı şirket adına düzenleyip kardeşine verdiği 30.01.2009 keşide tarihli bonodan, taraflar arasında düzenlenen yazılı belgelerde hiç bahsedilmediği, oysa söz konusu bonodan daha düşük bedelli diğer kambiyo evrakının ise bu belgelerde açıkça zikredildiği, buradan hareketle işbu bononun davalının ortaklıktan ve yöneticilikten ayrıldığı tarihten sonra eski tarihli olarak keşide edildiği kanaatine varıldığı, bu bononun icra takibine konu edilmesi karşısında davacının, dava dışı alacaklı ile düzenlediği protokolle borcu vadelendirdiği ve alacaklıya 7 ayrı bono verdiği, bunlardan asıl ve birleşen davaya konu edilen iki adedinin ödendiği, davacı şirketi açıklanan şekilde zarara sokan davalının bu bedellerden sorumlu bulunduğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın kabulüne karar verilmiştir.... davalı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” Yargıtay 11 HD., 2014/15284 E., 2015/11120 K., 27.10.2015 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 03.01.2022.

¹⁰⁶ “...Kanun’un 680. maddesi uyarınca açık bono düzenlemesinin mümkün olduğu, bu durumda senet tedavüle çıktığında tüm unsurlarının bulunmasının zorunlu olduğunu, görünüşe itimat

ispatında yazılı belgenin gerekli olması akla gelebilir¹⁰⁷. Belirtmek lazımdır ki, asgari unsurun imza olduğu açık (beyaz) kambiyo senedini düzenleyen, düzenleme tarihi dahil kambiyo senedinin unsurlarını doldurma yetkisini bir başkasına vermektedir¹⁰⁸. Hiç kuşkusuz temsilci aracılığı ile de açık kambiyo senedi düzenlenebilir. Bunun için temsilcinin, temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisinin bulunması yeterlidir, bu hususta özel olarak yetkilendirilmesine gerek yoktur¹⁰⁹. Dikkat edilirse açık kambiyo senedi düzenlenmesi hususunda taraflar arasında bir anlaşma mevcut olup, bu anlaşmanın yazılı delille ispatlanması lazımdır. Temsil yetkisinin kötüye kullanılması hususunda ise temsil olunan ile temsilci veya üçüncü kişi arasında bir anlaşma mevcut olmaz. Temsilci ile üçüncü kişi arasında var olma ihtimali bulunan yazılı anlaşmayı ise temsil olunanın ispatlayabilmesi pek mümkün değildir¹¹⁰. Hal böyle olunca, temsil yetkisinin kötüye kullanılmasıdaki delil serbestisi ile açık bonodaki anlaşmanın ispatındaki yazılı delil zorunluluğunu birbirinden ayırmak gerekir. Bununla birlikte, temsilci tarafından temsil olunan adına açık kambiyo senedi düzenlenip lehbara teslim edildikten sonra, senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu iddiası, senedi doldurulmuş olarak iktisap eden iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez¹¹¹. Bu durumda ancak senedi anlaşmaya aykırı olarak doldurup devreden kişiden tazminat talep edilebilir¹¹². Kanaatimizce açık kambiyo senedi düzenlemeye yetkisi

prensibi gereği boş bono veren borçlunun sonuçlarına katlanması gerektiği, uyumsuzluk konusu senette 6102 sayılı TTK'nın 776. maddesinde belirtilen tüm yasal zorunlu unsurlar bulunduğu senedin bono vasfında olduğu, bedelsizlik def'inin şahsi def'i olup HMK'nın 200/1. maddesi uyarınca yazılı delille ispatı gerektiği, senette yazı ve yaş tayininin teknik olarak mümkün olmadığı gibi bu yönde bir inceleme yapılmasının da senedin kambiyo vasfını etkilemeyeceği, davacıların iddialarını yazılı delille kanıtlamadığı ve yemin deliline de dayanmadığı,..." Yargıtay 11 HD., E. 2020/2538 E., 2020/4635 K., 02.11.2020 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 17.02.2022. "...TTK'nın bonolarda da uygulama olanağı bulunan 592. maddesine göre açık bono düzenlenmesi mümkündür. Bu halde senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunun ispatı HUMK'nın 290. maddesine göre yazılı delil ile olmak kaydıyla davacı keşideciye aittir..." Yargıtay 19 HD., 2005/10120 E., 2006/6004 K., 05.06.2006 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 17.02.2022.

¹⁰⁷ Ahmet Türk, "Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe Ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7, 2005, s. 374.

¹⁰⁸ Açık bono hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak*, s. 162 vd.

¹⁰⁹ Tüzemen Atik, s. 89.

¹¹⁰ Açık kambiyo senedindeki imzanın üstüne sonradan kaşe basılarak kooperatifin borçlu hale getirildiği iddiasının yazılı delille ispatlanması gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 19 HD., 2009/3688 E., 2010/1378 K., 11.02.2010 T. <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 15.05.2022.

¹¹¹ Çamoğlu, s. 118; Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak*, s. 164; Kendigelen/Kırca, s. 183.

¹¹² Çamoğlu, s. 106; Kendigelen, s. 151.

olmadığı halde düzenleyen temsilciye karşı da, temsil olunanın tazminat isteme hakkı bulunmaktadır.

1. İşlemin “Hayatın Olağan Akışı”na Aykırı Olması (?)

Uygulamada temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının ispatı meselesinde “yaşam deneyimi”, “tecrübe kuralı” veya “hayatın olağan akışı” kavramlarına başvurulduğu sıklıkla gözlemlenmektedir. Kişiler için sıradan, alışılmalı ve doğruluğundan tereddüt edilmeyen olaylar, hayatın olağan akışına uygun kabul edilmektedir. Buna mukabil, tecrübe kaidelerine göre kabulü zor veya imkânsız olan olaylar, hayatın olağan akışına¹¹³ aykırıdır¹¹⁴. Doktrinde¹¹⁵ ve Yargıtay uygulamalarında¹¹⁶ “hayatın olağan akışı” kriteri, HMK m. 201’deki senede karşı tanıkla ispat yasağının istisnası olarak kabul edilmektedir. Ayrıca bu türden

¹¹³ “Hayatın olağan akışı” kavramının, İslam hukukundaki “Zahiri Hal Delili” ile benzerlikleri için bkz. Abdullah Demir, “Yargıtay İçtihatlarındaki ‘Hayatın Olağan Akışı’ Kriteri ve İslam Hukukundaki ‘Zahiri Hal Delili’”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 28, 2008, s. 129-133.

¹¹⁴ Hülya Taş Korkmaz/Mine Akkan/Muhammet Özkes/Hakan Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt 2*, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 1622-1623.

¹¹⁵ Yavuz Alangoya, “‘Senede Karşı Senetle İspat’ Kuralı ve ‘Hayatın Olağan Akışı’ Kavramı”, *Prof. Dr. Necip Kocayusufoğlu İçin Armağan*, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 523 vd.; Talih Uyar, “‘Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu’ Gerekçesiyle ‘Bir Senedin İptaline’ Karar Verilebilir mi?”, *Legal Hukuk Dergisi*, 13(151), 2015, s. 197.

¹¹⁶ “...Ne var ki, senede karşı senetle ispat zorunluluğunu öngören bu kural da mutlak değildir. HUMK.nun 293. maddesinin 3. ve 5. fıkralarında sayılan hallerde, senede karşı tanık dinlenebileceği gibi, Yargıtay uygulamasına göre, örneğin borcun kumardan kaynaklandığı ya da ahlak ve adaba aykırı bir amacın tahakkuku için verildiği yolundaki savunma da tanıkla kanıtlanabilir. Kaldı ki, somut olayda, davacının belgede belirtilen miktarda parayı borç olarak verecek mali gücünün bulunmadığı, davalıların miras bırakanının da bu miktarda borç almasını gerektirecek herhangi bir durumunun mevcut olmadığı da savunulmuş ve buna ilişkin deliller toplanmıştır. İşçi emeklisi eşi olduğu dosya kapsamından anlaşılan davacının, herhangi bir işinin, gelirin ve malvarlığının bulunduğu kanıtlanamamıştır. Davalıların miras bırakanının ise, 1982 yılından itibaren oto tamirhanesi işlettiği, gayrimenkullerinin ve özel otomobilinin bulunduğu, kira geliri elde ettiği, buna ilişkin resmi yazı cevaplarıyla sabittir. Bu durumda, davacının davalıların miras bırakanına 1.08.1997 tarihinde 10 milyar TL. borç para vermesi hayatın olağan akışına da uygun düşmemektedir.” Yargıtay HGK., 2002/177 E., 2002/206 K., 20.03.2002 T.; “...yetkisiz temsilcinin uzun süre aralıksız işlem yapması nedeniyle yapılan işlemlerden haberdar olunmadığı iddiasının hayatın olağan akışına uygun olup olmadığı ve sözleşme kapsamında davacı hesaplarından yapılan tüm işlemlere ilişkin olarak davalının e-posta yoluyla davacıyı bilgilendirmiş olduğu kesin olarak tespit edilmesi nedeniyle, yapılan tüm işlemlerin davacının bilgisi dahilinde olduğu ve e-posta yoluyla yapılan bilgilendirmelere hiçbir şekilde itiraz edilmediği dolayısıyla, davacının yetkisiz temsilcinin işlemlerine zımnen icazet verildiğinin kabulü gerekip gerekmediği hususu değerlendirilmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve değerlendirmeye dayalı yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, kararın davalı yararına bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir...” Yargıtay 11 HD., 2018/4413 E., 2019/6044 K., 01.10.2019 T. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK., 2013/2238 E., 2015/1062 K., 25.03.2015 T.; Yargıtay 9 HD., 2008/11859 E., 2008/4681 K., 11.03.2008 T.; Yargıtay 12 HD., 2009/17047 E., 2009/25571 K., 17.12.2009 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 21.02.2022.

vakıaların, ispat konusu olamayacağı ve hâkimin bunları re'sen dikkate alacağı belirtilmektedir¹¹⁷. Önceki hukukumuzda Mecelle'nin 77. maddesindeki ifade ile “*Beyyine, hilâf-ı zâhiri isbât için ve yemin aslı ibkâ içindir.*” Görünenin, olağanın tersini iddia eden kişinin üzerinde ispat yükünün bulunması mantık icabıdır. Fakat, “hayatın olağan akışı” ifadesinden de anlaşılabilceği gibi bu durumlar, *gerçekleşme ihtimali yüksek* tecrübe kaideleridir¹¹⁸. Ancak sayısız farklı hayat olayının gerçekleştiği ticarete “hayatın olağan akışı” kriterine uygun kabul edilmeyecek pek çok durum da söz konusu olabilmektedir. Bu itibarla, doktrinde ve içtihatlar da genel olarak kabul gören bu sübjektif kavrama özellikle kıymetli evrak hukukunda sıklıkla başvurulması yerinde değildir¹¹⁹. Tedavül kabiliyetinin önemli olduğu, üçüncü kişilerin güvenlerinin mutlak manada korunduğu bir hukuki kurumun “hayatın olağan akışı” gibi soyut kavramlarla işlevsizleştirilmesi söz konusu olabilir. Nitekim bu gibi kavramlara, başta üçüncü reich Almanya'sı olmak üzere, totaliter rejimlerde mevzuatta bulunmayan hukuka aykırı fiillerin meşrulaştırılması amacı ile başvurulduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kavramların kullanılmasında çok daha dikkatli olunması gerektiği rahatlıkla anlaşılabilir¹²⁰. HMK'da sayılan kesin delillerin, devlet politikası olarak bazı uyumsuzluklar bakımından, bir anlamda hâkimin takdir yetkisini ortadan kaldırmak amacı ile ihdas olunduğu dahi ileri sürülebilir. Fakat uygulamada kesin, doğrudan deliller ile ispatı mümkün olmayacak pek çok hal ortaya çıkabilir. Söz konusu hallerde emare ispatına başvurulması da yadsınamayacak bir ihtiyaçtır. İşte bu ihtiyaç ile kambiyo senetlerine duyulan güvenin korunması arasında hassas bir dengenin kurulması problemin nirengi noktasını oluşturmaktadır.

2. Temsilcinin Kendisi, Ortağı veya Yakını ile İşlem Yapması

Yargı kararlarında, temsil yetkisinin kötüye kullanılmasına gerekçe olarak tüzel kişinin temsilcisinin kendisi, ortağı veya yakını olduğu kişi lehine kambiyo senedi düzenlemesi gösterilmektedir. TBK'da çifte temsili açıkça yasaklayan bir hüküm yoktur. Bununla birlikte, TTK'da anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin, genel kurulun izni olmaksızın şirketle işlem yapamayacaklarına dair m. 395 hükmü çifte temsili sınırlandıran bir hükümdür. Bu sınırlandırma; temsil edilen ile temsilci arasında menfaat çatışmasının bulunma ihtimaline binaen, hukuki işlemlerin

¹¹⁷ Sema Taşpınar, “Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 45(1), s. 545.

¹¹⁸ Taşpınar, s. 555.

¹¹⁹ Benzer şekilde bkz. Sönmez, s. 165.

¹²⁰ Bu kavrama kanun metinlerinde de yer verilmeye başlandığının bir örneği olarak bkz. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 7/5.

güvenliği ve alacaklıların korunması amacı ile yapılmıştır¹²¹. Hemen belirtmek gerekir ki, işlemin karşı tarafının bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarması veya çıkarması gerekmesi ya da hukuki işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapmasının farksız olması halinde temsil işlemini geçerli olarak kabul eden TBK m. 40/2 hükmü, çifte temsildeki sınırlamalarda da uygulama imkânı bulur¹²².

Temsilcinin çifte temsil sınırlamasına veya yasağına aykırı olarak kendisi ile temsil olunan ad ve hesabına işlem yapması temsil yetkisinin kötüye kullanıldığını tek başına göstermez. Buna mukabil son dönem Yargıtay uygulamasında aksi yönde kararlar olduğu görülmektedir. Yüksek Mahkeme bir kararında; “...*Dava konusu senetlerin, davalı Sezai.. tarafından davalı Ömer.. lehine düzenlendiği tarihte davalı Sezai'nin asıl borçlu, keşidecinin yetkilisi olduğu şirketin avalist olarak gösterildiği, son hamilin ise davalı Hüseyin.. olduğu bonolardır. Davalı Sezai.., aval ve keşide tarihinde şirketi temsile yetkili ise de, kendisinin keşideci olduğu bonolarda, davacı şirketi avalist olarak göstermesi, davacı şirket yönünden temsil yetkisinin kötüye kullanılması olup, bu nedenle aval işlemi geçersiz olmakla, davacı şirketin dava konusu bonolardan dolayı borçlu olmadığı anlaşılmaktadır...*”¹²³ şeklinde hüküm kurmuştur. Bu karara muhalif kalan üye, karşı oy yazısında, temsil yetkisinin kötüye kullanıldığına dair senedin iktisabı sırasında lehtarın ve hamilin bilerek borçlunun zararına hareket ettiklerinin ispatlanması gerektiğini belirtmiştir. Karara muhalif kalan üyenin görüşü kanaatimizce yerindedir. Kanunun iyi niyete sonuç bağladığı durumlarda aslolan üçüncü kişilerin iyi niyetinin varlığıdır. Bir başkası adına kambiyo senedine imza atan kişinin diğer tarafın da temsilcisi veya yetkilisi olması hali temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının ispatı meselesinde belki destekleyici bir vakia olabilir. Nitekim Yargıtay bir başka kararında, *davalı lehdar ile dava dışı vekilin arkadaş olmalarının ve birlikte fotoğraf çektirmelerinin tek başına vekilin temsil yetkisini kötüye kullandığının göstergesi* olamayacağını isabetli bir şekilde vurgulamıştır¹²⁴. Yakın tarihli bir başka Yargıtay kararında ise; bono

¹²¹ Erol Ulusoy, *Anonim Şirketlerde Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil*, Yetkin Yayınları, 2005, s. 67 vd.

¹²² Şener, *Temsil*, s. 317; İsmail Kırca, *Ticari Mümessillik*, Yetkin Yayınları, 1996, s. 130.

¹²³ Yargıtay 11 HD., 2021/5517 E., 2021/6585 K., 25.11.2021 T. (Yayınlanmamıştır.)

¹²⁴ “...Davacı şirketin müdürü Çiğdem'in dava dışı M.Sadık'a verdiği, 03.12.2004 tarihli vekaletnamede şirket adına her türlü çek ve senet keşide etme yetkisi verildiği hususu mahkemenin de kabulündedir. Bonoda keşideci bölümde şirketin kaşesi ve adresi yazılı olup, vekaleten imza atıldığının bonoda gösterilmesi gerektiğine ilişkin bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Öte yandan davalı lehdar ile dava dışı vekilin arkadaş olmaları ve birlikte fotoğraf çektirmeleri tek başına vekilin temsil yetkisini kötüye kullandığının göstergesi olmaz. Ayrıca bononun azilnameden sonra düzenlendiği hususu da davacı tarafından kanıtlanamamıştır. Bu yönler dikkate alınmadan yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmediğinden hükmün davalı yararına bozulması gerekmiştir...” Yargıtay

keşidecisinin şirket temsilcisi, şirketin ise temsilciye aval veren kişi olması halini Yüksek Mahkeme temsil yetkisinin kötüye kullanılması olarak değerlendirmiş ve aval işlemini geçersiz kabul etmiştir¹²⁵. Kanaatimizce somut örnekteki durum, temsil yetkisinin kötüye kullanıldığını ispat etmek için tek başına yeterli değildir ve TBK m. 40/2 hükmüne aykırı çifte temsilin şartlarının mevcut olup olmadığının tetkik edilmesi gerekir.

SONUÇ

Ticaret hukukunun ilgi alanına giren pek çok işlemin; uzmanlık ve zaman kısıtlılığı gibi sebepler ile temsilciler aracılığı ile gerçekleştirilmesi günümüzde mutlak hale gelmiştir. Temsilci vasıtası ile kambyo taahhüdü altına girilmesinde, temsil yetkisinin kötüye kullanılması ve yetkisiz temsil başta olmak üzere bazı önemli sorunlar hem teorik anlamda hem de uygulama planında irdelenmeyi hak etmektedir. Adi borç ilişkilerinde yetkisiz temsilin sonuçlarını düzenleyen TBK m. 47 hükmü, ticaret hayatının gereklerini ve işlem güvenliğini karşılamaya yetmediğinden dolayı kanun koyucu TTK m. 678’de yetkisiz temsilciyi şahsen sorumlu tutarak kambyo senedini ayakta tutmayı tercih etmiştir.

Temsilci sıfatını kullanan kişinin temsil yetkisini kötüye kullanması ile sona ermiş veya hiç var olmamış bir temsil yetkisinin söz konusu olduğu durumlar birbirinden farklıdır. Lehtar ile temsilcinin hileli anlaşma yapmaları veya temsil yetkisinin dürüstlük kuralına aykırı şekilde temsil olunanın menfaatine açıkça aykırı olarak kullanılması hallerinde temsil yetkisinin kötüye kullanılmasından bahsedilir ve temsilci tarafından atılan imza temsil olunanı bağlamaz. Temsil yetkisinin kötüye kullanılması, maddi fiil olduğundan dolayı tanık dahil her türlü delil ile ispatlanabilir. Fakat tanık delilini tek başına yeterli saymak adaletsiz sonuçlara sebebiyet vereceğinden Yargıtay’ın benimsemiş olduğu kriterlerden de yararlanmak gerekir

19 HD., 2008/6315 E., 2009/2027 K., 20.03.2009 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 21.02.2022.

¹²⁵ “...Dava konusu bono incelendiğinde bono keşidecisinin şirket temsilcisi, şirketin ise temsilciye aval veren olduğu anlaşılmaktadır. Davacı ...’ın asli müdahil şirketi temsile yetkili bulunduğu, kendisinin keşideci olduğu bonoda davacı ...’ın şirketi temsil yetkisini kötüye kullanarak asli müdahil şirketi bonoda aval veren yaptığı temsilin, temsil yetkisinin kötüye kullanılması nedeniyle bu aval işleminin batıl olduğu ve bu nedenle asli müdahil şirketin dava konusu bonodan dolayı borçlu olmadığı anlaşılmaktadır. Zira temsilcinin kendisiyle işlem yapması kural olarak yasaktır. Temsilcinin izinsiz olarak kendisiyle yaptığı işlem sakat bir işlemdir. Bu işlem temsil olunanı bağlamaz. Özenli bir temsilci, iyiniyet ve sadakat borcu gereği, temsil ettiği şirketin çıkarına aykırı olarak bir işlem yaparsa bu işlem kural olarak temsil görevinin dışında kalır...” Yargıtay 11 HD., 2020/3893 E., 2021/2153 K., 08.03.2021 T. <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 21.02.2022.

Kambiyo senedine bir başkası adına geçmiş tarihli olarak atılan imzanın zamanı konusunda yapılan teknik incelemeler, halihazırdaki teknolojik seviye bakımından sonuçsuz kalmaktadır. Dolayısıyla böyle bir iddianın bulunduğu somut olaylarda ticari defterlere ilgili borcun işlenmiş olup olmadığı, yasal takibe başlama zamanı, taraflar ve temsilci arasındaki yakınlık durumu ve nihai kertede kambiyo senedine atılan imzanın hayatın olağan akışı içerisinde konumlandığı pozisyon – kambiyo senetlerine duyulan güveni zedelemekten- sorgulanmalıdır. Bunun için ticari defterlere, tanıklara isticvaba başvurulması önem arz eder.

Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil ile temsil yetkisinin kötüye kullanılmasına ilişkin ihtilafların önemli bir kısmında temsilci olduğu iddia edilen kişi tacirin yardımcısı konumunda olmaktadır. Hal böyle olunca sözde temsil olunan kişi, kambiyo senedi ile bağlı olmasa dahi, başta TBK m. 116 ve 66 uyarınca iyi niyetli üçüncü kişinin kambiyo senedindeki asıl borçlunun farklılaşması sebebiyle uğradığı zarardan belirli oranda sorumlu olmalıdır. Kambiyo senetlerine duyulan güven, tacirlerin basiretli davranma yükümlülükleri ve yardımcı kişilerin fiillerinden doğan sorumluluk bu yönde anlayış değişikliğini gündeme getirmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar S, “Kambiyo Senetlerinde Temsil Yetkisindeki Sakatlıklar ve Sonuçları”, *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 2006, s. 27-42.
- Adıgüzel B, “Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 4 (2), 2018, s. 129-148.
- Akyol Ş, “Temsil Yetkisinin Kötüye Kullanılması”, *Yargı Dünyası*, 141, 2007, s. 13-34.
- Akyol Ş, *Türk Medeni Hukukunda Temsil*, Vedat Kitapçılık, 2009.
- Alangoya Y, “‘Senede Karşı Senetle İspat’ Kuralı ve ‘Hayatın Olağan Akışı’ Kavramı”, *Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan*, Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Antalya G O / Topuz M, *Medeni Hukuk Cilt 1*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Antalya O G, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,1*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Arıcı M F, “Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdüde Bulunmasından Doğan Sorumluluk”, *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı*, 1999, s. 11-28.
- Arsılanlı H, *Ticari Senetler Dersleri*, 3. Baskı, Üniversite Kitabevi, 1954.
- Aydın A, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Sınırları ve Temsil Yetkisinin/Gücünün Kötüye Kullanılması Sorunu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 30(1), 2014, s. 121-188.
- Aydın G S, “Borçlar Hukukunda Temsil Yetkisinin Kötüye Kullanılması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (148), 2020, s. 235-290.
- Ayhan R / Çağlar H / Özdamar M, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 13. Bası, Yetkin Yayınları, 2020.
- Baysal B, *Haksız Fiil Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Bozer A / Göle C, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021.
- Böckli P, *Schweizer Aktienrecht*, 3. Bası, Schulthess, 2009.
- Cenkci E, “Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması Sorunsalı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 34(2), 2018, s. 93-118.

- Çamoğlu E, “Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 35(3), 2019, s. 5-35.
- Çamoğlu E, *Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri*, Vedat Kitapçılık, 2020.
- Demir A, “Yargıtay İçtihatlarındaki ‘Hayatın Olağan Akışı’ Kriteri ve İslam Hukukundaki ‘Zahiri Hal Delili’”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 28, 2008, s. 129-133.
- Demir B, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 2015, s. 249-278.
- Domaniç H, *Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi IV*, Temel Yayınları, 1990.
- Edis S, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükmeleri*, 6. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997.
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükmeler*, 23. Bası, Yetkin Yayınları, 2018.
- Eren F / Dönmez Ü, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt I*, Yetkin Yayınları, 2022.
- Eren F / Dönmez Ü, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt III*, Yetkin Yayınları, 2022.
- Ergüne M S, *Olumsuz Zarar*, Beta Yayıncılık, 2008.
- Eriş G, “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunlar (I)”, *Yargıtay Dergisi*, 4(1-2), 1978, s. 175-189.
- Eriş G, *Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku*, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Gümüş M A, *Borçlar Hukukunun Genel Hükmeleri*, Yetkin Yayınları, 2021.
- Hatemi H, *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK. 65 Kuralı)*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.
- Helvacı M, *Kambiyo Senetlerinde Defiler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1985.
- Helvacı S / Karasu B, “Yetkisiz Temsilcinin Hukuki Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 2018, s. 197-214.
- Hueck A / Canaris C W, *Recht der Wertpapiere*, 12. Bası, 1986.
- İmregün O, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Filiz Kitabevi, 2003.

- İnceoğlu M M, *Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil*, On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Karaahmetoğlu İ Ö, “Basiretli İş Adamı Gibi Hareket Etme Ölçüsü ve Yargıtay Uygulamasındaki Yeri”, *Legal Hukuk Dergisi*, 10(116), 2012.
- Karahan S / Arı Z / Bozgeyik H / Saraç T / Ünal M, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Bası, Mimoza Yayınları, 2015.
- Karasu B, *Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil*, On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Karayalçın Y, *Ticaret Hukuku Dersleri II Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, 3. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1970.
- Kendigelen A / Kırca İ, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Kendigelen A, *Çek Hukuku*, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Kılıçoğlu A M, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bası, Turhan Kitabevi, 2019.
- Kırca İ / Şehirli Çelik F H / Manavgat Ç, *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013.
- Kırca İ, *Ticari Mümessilik*, Yetkin Yayınları, 1996.
- Kocayusufoğlu N / Hatemi H / Serozan R / Arpacı A, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt 1*, 5. Bası, Filiz Kitabevi, 2010.
- Kocayusufoğlu N / Hatemi H / Serozan R / Arpacı A, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt 2*, 4. Bası, Filiz Kitabevi, 2006.
- Kocayusufoğlu N, *Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Kutlu Sungurbey A, *Yetkisiz Temsil Özellikle Culpa In Contrahendo ve Olumsuz Zarar*, Yasa Yayınları, 1988.
- Narbay Ş / Al Kılıç Ş, “Yargıtay 11’inci Hukuk Dairesi’nin 23.01.2017 Tarih ve 2017/38 Esas, 2017/444 Karar Sayılı Kararı Çerçevesinde Şirketin Yetkili Temsilcisi Aracılığıyla Düzenlenen Bonolarda Asıl Borçlu Sifatının Belirlenmesi Üzerine Düşünceler”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78 (1), 2020, s. 193-223.
- Nomer H N, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 13. Bası, Beta Yayıncılık, 2013.
- Oğuzman M K / Öz M T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, 2016.

- Oruç Ömeroğlu H, *Yetkisiz Temsil*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2018.
- Özdamar M / Göktürk K / Can M Ç / Kaşak E, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Adalet Yayınevi, 2020.
- Özdamar M, “6552 Sayılı Kanun ile TTK’da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(3-4), 2014, s. 137-164.
- Öztan F, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 24. Bası, Yetkin Yayınları, 2020.
- Poroy R / Tekinalp Ü, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Pulaşlı H, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt 2*, 3. Bası, Adalet Yayınevi, 2018.
- Sönmez N S, *Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler*, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Sungurbey İ, *Medeni Hukuk Sorunları Cilt 1*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1973.
- Şener O H, *Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi*, Adalet Yayınevi, 2015.
- Tandoğan H, *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, 1981.
- Taş Korkmaz H / Akkan M / Özkes M / Pekcanitez H, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt 2*, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Taşpınar S, “Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 45(1), s. 533-572.
- Tekinay S S / Akman S / Burcuoğlu H / Altop A, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Bası, Filiz Kitabevi, 1993.
- Tercier P / Pichonnaz P / Develioğlu H M, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Tiftik M / Şen E, “Yetkisiz Temsilde Culpa in Contrahendo Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 2016, s. 2643-2664.
- Türk A, “Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe Ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7, 2005, s. 307-382.
- Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgatı*, 3. Bası, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 1991.
- Tüzemen Atik E, *Açık Kambiyo Senetleri*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2021.

- Ulusoy E, *Anonim Şirketlerde Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil*, Yetkin Yayınları, 2005.
- Uyar T, “‘Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu’ Gerekçesiyle ‘Bir Senedin İptaline’ Karar Verilebilir mi?”, *Legal Hukuk Dergisi*, 13(151), 2015, s. 195-201.
- Uyar T, “‘Kambiyo Senetlerindeki Mücerretlik İlkesi’, ‘Kambiyo Senedinin Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu’ İddiasına Dayalı ‘Menfi Tespit Davası’nın Açılmasını Engeller mi?”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(3), 2013, s. 243-257. (Mücerretlik İlkesi)
- Ülgen H / Helvacı M / Kaya A / Nomer Ertan F, *Ticari İşletme Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Ülgen H / Helvacı M / Kaya A / Nomer Ertan F, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, 2021.
- von Tuhr A, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı Cilt 1-2*, 2. Bası, Yargıtay Yayınları, 1983.
- Vogt H / Bänziger M, “Das Bundesgericht anerkennt die Business Judgment Rule als Grundsatz des schweizerischen Aktienrechts”, *GesKR*, 4, 2012.
- Yağcı M, *Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk (TBK m. 116)*, On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Yavuz C, *Türk, İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1983.
- Yıldırım A, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. Bası, Ankara 2017.
- Yünlü S, *Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk*, On İki Levha Yayıncılık, 2019.